

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การบริหารทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม)

ปริญญา

การบริหารทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม

โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ในเขตพื้นที่หมู่บ้านพวยาง
ตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

People Participation in Forest Resource Management in Ban Phu Yang,
Tambon Thung Luang, Amphoe Pak Tho, Changwat Ratchaburi

นายผู้วิจัย นายธนเกียรติ จุลภมรศรี

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์วิพัทธ์ จินตนา, Ph.D.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ลดาวัลย์ พวงจิตร, D.Sc.)

ประธานสาขาวิชา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิจักขณ์ นิยมโนม, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญญา ชีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ เดือน พ.ศ.

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ในเขตพื้นที่หมู่บ้านพวยาง
ตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

People Participation in Forest Resource Management in Ban Phu Yang,
Tambon Thung Luang, Amphoe Pak Tho, Changwat Ratchaburi

โดย

นายธนเกียรติ จุลภมรศรี

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม)
พ.ศ. 2553

ธนเกียรติ จุลกมรศรี 2553: การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ในเขตพื้นที่
หมู่บ้านพวยาง ตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
(การบริหารทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม) สาขาการบริหารทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม
โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รองศาสตราจารย์
วิพัทธ์ จินตนา, Ph.D. 100 หน้า

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลทางเศรษฐกิจสังคม ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการ
ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชน และศึกษาอิทธิพลของปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมที่มีต่อระดับการมีส่วนร่วมในการ
จัดการทรัพยากรป่าไม้ ในเขตพื้นที่หมู่บ้านพวยาง ตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยการสัมภาษณ์
หัวหน้าหรือตัวแทนครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษาทั้งหมด จำนวน 86 ครัวเรือน และจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อ
ระดมความคิดในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของประชาชน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป
โดยใช้ค่าสถิติอย่างง่าย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความถี่เป็นร้อยละ และทดสอบสมมติฐานความมีอิทธิพลของตัวแปร
โดยใช้ค่า F-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนบ้านพวยางทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 65.10 เป็น
ชายประมาณครึ่งหนึ่งมีอายุ 31-50 ปี ส่วนใหญ่ ร้อยละ 95.30 อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษามากกว่า 15 ปี ร้อยละ 86.00
มีสถานภาพสมรส และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4 คน ร้อยละ 81.40 มีที่ดินเป็นของตนเอง ร้อยละ 79.10
เป็นสมาชิกกลุ่มของชุมชน ร้อยละ 67.40 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 65.20 มีอาชีพเกษตรกรรม
ร้อยละ 59.30 เก็บหาของป่าเป็นอาชีพรอง ร้อยละ 41.90 มีรายได้เฉลี่ย 20,001-40,000 บาท/ครัวเรือน/ปี อย่างไรก็ตาม
ร้อยละ 67.40 ระบุว่าไม่มีรายได้พอเพียง สำหรับผู้ที่ไม่มีรายได้ไม่เพียงพอ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 75.00 กู้ยืมเงินจาก
กองทุนหมู่บ้าน ที่เหลือกู้จาก ธกส.

ผลจากการประเมินระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน พบว่า มีค่าคะแนน
เฉลี่ยการมีส่วนร่วม 2.72 ซึ่งจัดว่าอยู่ในระดับมาก โดยกิจกรรมที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 2.78 คะแนน คือ
กิจกรรมการติดตามและประเมินผลการจัดการทรัพยากรป่าไม้ รองลงมา ได้แก่ กิจกรรมการดูแล ป้องกัน และ
ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ การคิดค้นปัญหาและการวางแผนการจัดการทรัพยากรป่าไม้ และการใช้ประโยชน์
ทรัพยากรป่าไม้ มีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.74 , 2.71 และ 2.65 ตามลำดับ และพบว่าความแตกต่างของลักษณะทาง
เศรษฐกิจสังคมที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของประชาชน ได้แก่ จำนวนสมาชิก
ในครัวเรือน การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม การได้รับข่าวสาร และความรู้ความเข้าใจด้านทรัพยากรป่าไม้
($p < 0.05$) สำหรับแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ประชาชนเสนอ ได้แก่ การ
สร้างเครือข่ายดูแลรักษาป่า และจัดกิจกรรมเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้เพื่อสร้างจิตสำนึกอย่างต่อเนื่อง

ลายมือชื่อนิติ

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

Thanakiat Chunlapamonsri 2010: People Participation in Forest Resource Management in Ban Phu Yang, Tambon Thung Luang, Amphoe Pak Tho, Changwat Ratchaburi. Master of Science (Forest Resource and Environmental Administration), Major Field: Forest Resource and Environmental Administration, Interdisciplinary Graduate Program. Thesis Advisor: Associate Professor Vipak Jintana, Ph.D. 100 pages.

This research aims to investigate socio-economic conditions and level of participation in forest resource management of the local people in Ban Phu Yang, Tambon Thung Luang, Amphoe Pak Tho, Changwat Ratchaburi. Influences of the socio-economic factors on the participation levels were evaluated. Heads or representatives of all 86 households in the study village were interviewed using a structured questionnaire. Group meeting was organized in order to find out the people attitudes toward the management of their forest resource. Data was analyzed using computer software. Simple statistics such as mean and percentage were used. F-test at a significant level of 0.05 was calculated for testing the study hypothesis.

All of the respondents were Buddhist and comprised of 65.10% male. A half was between 31-50 years old. Most of them 95.30% have been settled in the village for more than 15 years. About 86.00% were married with on average 4 members in the family. About 81.40% had their owned land, 79.10% were members of various groups within the community. About 67.40% finished an elementary school. Nearly two third 65.20% earned from agriculture and 59.30% relied on non timber forest products as a minor income. About 41.90% generated income from 20,000-40,000 baht per household per year. However, 67.40% stated that their income were sufficient. Whereas, 75.00% of those who answered their income were insufficient have to borrow cash from the village fund and the rest 25.00% loan from the Bank of Agriculture and Cooperatives (BAC).

The finding from the assessment on people participation in forest resource management revealed that the average point was calculated at 2.72 which indicated a high level of participation. Activity that showed the highest average point at 2.78 was the monitoring and evaluation activities. Followed by forest resource protection and restoration activities, problem formulation and planning activities, and utilization of forest resource activity with the average points were 2.74, 2.71 and 2.65 respectively. The differences in socio-economic conditions of the respondents such as the number of household's members, the membership in various community groups, accessibility in the information, and the knowledge and understanding on the forest resource were found to be the factors influencing the level of participation in forest resource management ($p < 0.05$). In order to promote people awareness and participation in forest resource management, the respondents suggested that forest conservation network should be established and various activities related to forest resource management should be organized continuously.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีเนื่องจากผู้มีพระคุณหลายท่าน ข้าพเจ้าขอกราบ
ขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.วิพัทธ์ จินตนา ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
ที่ได้ช่วยเหลือในการวางแผนงานวิจัยฉบับนี้ตลอดจนให้การปรึกษาแนะนำ และตรวจแก้ไข
ข้อบกพร่องต่างๆ ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลดาวัลย์ พวงจิตร กรรมการร่วม
รศ.ดร.สันต์ เกตุปราณีต ประธานกรรมการสอบ และรศ.ดร.สมเพ็ชร มังกรดิน ผู้ทรงคุณวุฒิ
ภายนอก ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนการตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์นี้จนเสร็จสมบูรณ์

ผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณประชาชนหมู่บ้านพวยาง ตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี
และสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 10 (ราชบุรี) ที่ได้ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล ที่เกี่ยวข้อง
และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้ด้วยดี

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อและคุณแม่ และครอบครัวจุลภมรศรี อย่างสูงที่ให้
ทุนและกำลังใจสนับสนุน และผลักดันให้ผู้วิจัยสามารถประสบความสำเร็จในการศึกษาครั้งนี้
ลงได้ด้วยดี ซึ่งผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลการศึกษาวิจัยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อ
การจัดการทรัพยากรป่าไม้ในเขตพื้นที่หมู่บ้านพวยาง ตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี
และพื้นที่ใกล้เคียง ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมในอนาคต
ต่อไป

ธนเกียรติ จุลภมรศรี

กันยายน 2553

สารบัญ

หน้า

สารบัญ	(1)
สารบัญตาราง	(2)
สารบัญภาพ	(4)
คำนำ	1
วัตถุประสงค์	3
การตรวจเอกสาร	5
อุปกรณ์และวิธีการ	37
อุปกรณ์	37
วิธีการ	37
ผลและวิจารณ์	41
สรุปและข้อเสนอแนะ	67
สรุป	67
ข้อเสนอแนะ	68
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	69
ภาคผนวก	73
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์ระดับครัวเรือน	74
ภาคผนวก ข ประเด็นการระดมความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อย	82
ภาคผนวก ค รายละเอียดผลการตัดสินใจป่าชุมชนตัวอย่างโครงการอนุรักษ์ป่า ป่ารักษาชุมชนและโครงการป่าชุมชนบ้านพวยาง	84
ภาคผนวก ง กิจกรรมการปลูกต้นไม้ของ NIST Forest , ช้องเจ็ดสี	91
ภาคผนวก จ โครงการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชุมชนบ้านพวยาง	64
ภาคผนวก ฉ กฎระเบียบป่าชุมชนบ้านพวยาง	98
ประวัติการศึกษาและการทำงาน	100

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจสังคมของผู้ให้สัมภาษณ์	43
2 การร่วมรับฟังข่าวสารและระดับความรู้ความเข้าใจในการจัดการ ทรัพยากรป่าไม้ของผู้ให้สัมภาษณ์	47
3 ระดับการมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาและวางแผน การจัดการทรัพยากรป่าไม้ของผู้ให้สัมภาษณ์	49
4 ระดับการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟู ดูแล ป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้ของ ผู้ให้สัมภาษณ์	50
5 ระดับการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของผู้ให้สัมภาษณ์	52
6 ระดับการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ของผู้ให้สัมภาษณ์	53
7 ระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของผู้ให้สัมภาษณ์	54
8 การวิเคราะห์อิทธิพลของระดับการศึกษาต่ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการ ทรัพยากรป่าไม้	55
9 การวิเคราะห์อิทธิพลของจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่ระดับการมีส่วนร่วม ในการจัดการทรัพยากรป่าไม้	56
10 การวิเคราะห์อิทธิพลของระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานต่ระดับการมีส่วนร่วม ในการจัดการทรัพยากรป่าไม้	57
11 การวิเคราะห์อิทธิพลของอาชีพหลักต่ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการ ทรัพยากรป่าไม้	58
12 การวิเคราะห์อิทธิพลของอาชีพรองต่ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการ ทรัพยากรป่าไม้	59
13 การวิเคราะห์อิทธิพลของรายได้รวมของครัวเรือนต่ระดับการมีส่วนร่วม ในการจัดการทรัพยากรป่าไม้	60
14 การวิเคราะห์อิทธิพลของการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมต่ระดับการมีส่วนร่วม ในการจัดการทรัพยากรป่าไม้	61

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
15 การวิเคราะห์อิทธิพลของการได้รับข่าวสารกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการ ทรัพยากรป่าไม้	62
16 การวิเคราะห์อิทธิพลของความรู้ความเข้าใจด้านทรัพยากรป่าไม้กับระดับ การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้	63
17 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดของชุมชนบ้านพวยาง	64
18 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนพวยาง	66

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วม	8
2 แผนที่แนวเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าพยางและป่าพสามซ้อน ท้องที่อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี	29
3 แผนที่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านพยาง หมู่ที่ 12 ตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี	32
4 กรอบแนวคิดในการศึกษา	35
ภาพผนวกที่	
ง1 กิจกรรมการปลูกต้นไม้ของ NIST Forest	92
ง2 กิจกรรมการปลูกต้นไม้ของ ช่องเจ็ดสี	93
ฉ3 ป้ายประกาศกฎระเบียบข้อบังคับ ป่าชุมชนบ้านพยาง	99

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในเขตพื้นที่หมู่บ้านพวยาง ตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

People Participation in Forest Resource Management in Ban Phu Yang, Tambon Thung Luang, Amphoe Pak Tho, Changwat Ratchaburi

คำนำ

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ซึ่งปัจจุบันทุกภาคส่วนในสังคมต่างตระหนักถึงความเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้ ที่จะต้องมีการเร่งดำเนินการฟื้นฟูเพื่อให้กลับคืนสู่สภาพเดิม ปัญหาการบุกรุกทำลายป่าที่เกิดขึ้น เนื่องจากประชาชนในชนบทจำนวนมากดำรงชีพด้วยการอาศัยพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ เคยมีทรัพยากรป่าไม้และน้ำที่อุดมสมบูรณ์แต่ในช่วงที่ผ่านมาการพัฒนาประเทศและการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีการใช้ทรัพยากรต่างๆ เป็นวัตถุดิบเพื่อการผลิตจำนวนมากโดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ที่ถูกใช้เกินกว่าศักยภาพ มีการบุกรุกแผ้วถางเปลี่ยนพื้นที่ป่าไม้เป็นที่ดินเกษตรกรรมทำให้สูญเสียป่าไม้อย่างถาวรเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรอื่นๆ เช่นทำให้ขาดแคลนน้ำ ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ส่งผลให้ราษฎรดังกล่าวที่พึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้และมีอาชีพหลักด้านเกษตรกรรมทำการเกษตรไม่ได้ผล คุณภาพชีวิตที่ตกต่ำและมีผลทำให้สังคมมีปัญหาและสาเหตุการบุกรุกป่าเพิ่มมากขึ้นปัญหาดังกล่าวข้างต้นกดดันให้ต้องมีการแก้ไขโดยเร่งด่วน ประกอบกับการพัฒนาทางการเมืองทำให้เกิดแนวคิดใหม่ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในรูปแบบการมีส่วนร่วมหรือแนวทางประชารัฐปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินการจากเดิมที่ให้รัฐมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติเพียงฝ่ายเดียวเป็นการกระจายอำนาจให้ชุมชนมีส่วนร่วม เช่นในห้วงการบริหารส่วนตำบล (อปต.) ซึ่งเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการคุ้มครองดูแลบำรุงรักษา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ (Local Development Foundation, 1999)

เป็นที่เข้าใจกันว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นก่อให้เกิดผลดีต่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้ เพราะมีผลในทางจิตวิทยาเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือทำให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ย่อมก่อให้เกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการ ได้แสดงความคิดเห็น ได้รับการยอมรับและการรับฟังและนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนา และ

ที่สำคัญการให้ประชาชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมจะทำให้ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของซึ่งจะเป็นพลังในการพัฒนาการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สู่ความยั่งยืน

ทรัพยากรป่าไม้ในเขตพื้นที่หมู่บ้านพวยาง ตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี เป็นอีกแห่งหนึ่งที่ประชาชนในพื้นที่ได้รับประโยชน์เพื่อเป็นแหล่งพึ่งพิงไม้ใช้สอย อาหารตามธรรมชาติ และสมุนไพร เป็นต้น การเป็นป่าชุมชนทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการป่าแห่งนี้ด้วยตนเอง ซึ่งก่อให้เกิดความตระหนักในสิทธิและหน้าที่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ รวมถึงการใช้ประโยชน์ไปพร้อมๆกัน จนทำให้ป่าชุมชนแห่งนี้ได้รับรางวัลป่าชุมชนดีเด่นระดับ ภาคกลางและภาคตะวันออก ในโครงการ “อนุรักษ์ป่า ป่ารักชุมชน” ประจำปี พ.ศ. 2551 ที่กรมป่าไม้และบริษัทผลิตไฟฟ้าราชบุรีโฮลดิ้ง จำกัด (มหาชน) ร่วมกันดำเนินโครงการ รายละเอียดดังปรากฏในภาคผนวก ก

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ มีเป้าหมายเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในเขตพื้นที่หมู่บ้านพวยาง ตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยผู้ศึกษาได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ และคาดว่าผลจากการศึกษาในครั้งนี้ จะได้ข้อมูลที่มีคุณค่าต่อชุมชนในพื้นที่ หน่วยงานภาครัฐ และภาคสังคมในการแสวงหาความร่วมมือร่วมใจในการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติอันเป็นสมบัติของชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งในแง่ของการใช้ประโยชน์ ใช้สอยและการอนุรักษ์เพื่ออนุชนรุ่นหลัง และเพื่อผลโดยรวมของสถานะแวดล้อมของประเทศอย่างแท้จริง ทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้เป็นการพัฒนาในรูปแบบที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน ในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ในเขตพื้นที่หมู่บ้านพวยาง ตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ในเขตพื้นที่หมู่บ้านพวยาง ตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมของประชาชน ที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่หมู่บ้านพวยาง ตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ในเขตพื้นที่หมู่บ้านพวยาง ตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี 86 ครัวเรือน โดยมีระยะเวลาทำการศึกษา ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2552 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553

นิยามศัพท์

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษา ปัญหา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน และร่วมตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลงาน ที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการทรัพยากรป่าไม้ หมู่บ้านพวยาง ตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

การจัดการทรัพยากรป่าไม้ หมายถึง การกระทำหรือการดำเนินงานใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ทรัพยากรป่าไม้ในท้องถิ่น ทั้งในแง่บริหาร การจัดการพัฒนา โดยครอบคลุมกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้น ในชุมชน

ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคม หมายถึง ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทน หัวหน้าครัวเรือนที่บรรลุนิติภาวะและตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ศึกษา

ระดับการศึกษา หมายถึง การศึกษาในชั้นสูงสุดของผู้ให้สัมภาษณ์

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน หมายถึง จำนวนคนในครัวเรือนที่สัมภาษณ์

ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน หมายถึง จำนวนปีที่ผู้ให้สัมภาษณ์อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษา

อาชีพหลัก หมายถึง การประกอบอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้ส่วนใหญ่ของครัวเรือน

อาชีพรอง หมายถึง การประกอบอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้ลำดับรองลงไปจากอาชีพหลักของครัวเรือน

รายได้รวมของครัวเรือน หมายถึง รายได้ในรอบหนึ่งปีที่เป็นตัวเงินทั้งหมดรวมกันของสมาชิกในครัวเรือนจากการประกอบอาชีพ

การเป็นสมาชิกกลุ่ม หมายถึง การที่ประชาชนได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดหรือหลายกลุ่ม ที่ทางราชการหรือองค์กรอื่นได้จัดตั้งขึ้น เพื่อดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน และหมายความรวมถึงการไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดด้วย

การได้รับข่าวสาร หมายถึง การได้รับฟังสื่อวิทยุ การอ่านสิ่งตีพิมพ์ ได้รับความรู้จากองค์กรเอกชน เพื่อนบ้าน หรือข่าวสารที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้

ความรู้ความเข้าใจด้านทรัพยากรป่าไม้ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของประชาชน เกี่ยวกับความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้

การตรวจเอกสาร

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยได้รวบรวม นำเสนอแนวความคิด ทฤษฎี หลักการ และเนื้อหาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ความหมายหลักการและแนวคิดของการมีส่วนร่วม
2. การจัดการทรัพยากรป่าไม้
3. การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้
4. พื้นที่ทำการศึกษา
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายหลักการและแนวคิดของการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

ได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่า “การมีส่วนร่วม” ไว้อย่างหลากหลายและมีความหมายที่แตกต่างกันออกไปตามวัตถุประสงค์และการนำไปใช้ของแต่ละกรณี ผู้ศึกษาวิจัยได้รวบรวมความหมายมานำเสนอไว้พอสังเขป ดังต่อไปนี้

ยุวัฒน์ (2526) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การมีส่วนร่วม” หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติงานและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเอง โดยมนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนา ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น พร้อมทั้งจะอุทิศเพื่อกิจกรรมชุมชน

ทวีทอง (2527) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การมีส่วนร่วม” หมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการและควบคุมการใช้ การกระจายทรัพยากร และการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคม เพื่อร่วมในการพัฒนาและร่วมติดตามผล

สมพร (2527) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การมีส่วนร่วม” หมายถึง แนวทางใหม่ของการพัฒนาชนบทรูปแบบหนึ่ง คือ ปกป้องรักษานิเวศพัฒนา เพื่อใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม และประหยัด ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา เพื่อให้การพัฒนาดังกล่าวตรงความต้องการของประชาชน และทำให้ประชาชนมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของคนหนึ่ง

ประสพสุข (2531) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การมีส่วนร่วม” หมายถึง เป็นการเกี่ยวข้องกับทางจิตใจ และอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำให้บรรลุอุดมการณ์ของกลุ่มนั้น กับทั้งให้เกิดความรู้สึกผูกพันกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

เจิมศักดิ์ (2535) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การมีส่วนร่วม” หมายถึง การที่ประชาชนมีการพัฒนาการจัดการ การใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อเอื้อเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจ และทางสังคม โดยการพัฒนาความรู้และภูมิปัญญา การตัดสินใจในการดำรงชีวิตของตนเอง

เสน่ห์ (2540) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนคือ การให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้นำทุกอย่าง ซึ่งไม่ใช่การกำหนดภายนอกแล้วให้ประชาชนเข้าร่วม ต้องเป็นเรื่องที่ประชาชนคิดเอง และหมายถึงการเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้น มีพลังของประชาชนในการตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคม จัดทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น และเป็นการปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่างๆ

สุรพล (2544) สรุปความหมายของการมีส่วนร่วม คือ การที่ผู้ได้รับผลประโยชน์หรือมีส่วนได้เสียในการพัฒนา ได้ใช้ความพยายามร่วมกันในขั้นตอนต่างๆ ของขบวนการพัฒนา ด้วยความรู้สึกผูกพันในความเป็นเจ้าของ (ownership) หรือหุ้นส่วน เพื่อทำให้งานหรือโครงการนั้นบรรลุผลสำเร็จตามที่วัตถุประสงค์ที่ทุกฝ่ายจะได้รับประโยชน์ร่วมกัน

นรินทร์ชัย (2546) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนา ว่าคือการเข้าไปมีส่วนแบ่งในอำนาจการตัดสินใจในการกำหนดสิ่งที่ชุมชนหรือสังคมนั้นปรารถนา แล้วร่วมกันหาสภาพปัญหาของชุมชน จากนั้นกำหนดแนวทางเลือกที่จะทำให้ได้สิ่งที่ปรารถนานั้น แล้วร่วมปฏิบัติ จากนั้นร่วมกันประเมินผล และรับผลประโยชน์จากผลที่เกิดขึ้นต่อไป หรือการให้ประชาชน

ในชนบทรู้สึกตื่นตัวเพื่อที่จะทราบถึงการรับความช่วยเหลือและตอบสนองต่อโครงการพัฒนา ขณะเดียวกันก็สนับสนุนความคิดริเริ่มของคนในท้องถิ่น

ในการพัฒนาชนบท การมีส่วนร่วมหมายถึง การให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องใน กระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนิน การร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา นอกจากนี้ ยังเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินผลโครงการนั้นๆ ด้วย ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวมเพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้น และได้รับ การสนับสนุนจากสาธารณชน ซึ่งเป้าหมายของกระบวนการ มีส่วนร่วมของประชาชน ก็คือ การให้ ข้อมูลต่อสาธารณชนและให้สาธารณชนแสดงความคิดเห็นต่อโครงการที่นำเสนอหรือนโยบายรัฐ และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเพื่อหาทางออกที่ดีที่สุด (ถวิลวดี, 2548) ดังนั้น การมีส่วนร่วม ของประชาชนยังจัดเป็นรูปแบบหนึ่งของแนวคิดในการกระจายอำนาจจากส่วนกลางมาสู่ท้องถิ่น เพราะประชาชนในท้องถิ่น คือ ผู้ที่รู้ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นตนเองดีกว่าผู้อื่น

การมีส่วนร่วมของประชาชนเริ่มปรากฏขึ้นครั้งแรกในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525-2529) และนับจากนั้นเป็นต้นมารัฐก็ได้ใช้แนวทางการมีส่วนร่วมสำหรับ เป็นเครื่องมือในการดำเนินโครงการพัฒนาของรัฐมาโดยตลอด (จินตนา, 2549) ซึ่งได้มีผู้ให้ ความหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันออกไปตามความเข้าใจและประสบการณ์ของแต่ละ บุคคล

จากความหมายของการมีส่วนร่วมดังที่ได้กล่าวในข้างต้นแล้วนั้น อาจกล่าวได้ว่า การมี ส่วนร่วมนั้น เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือบุคคลที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้าร่วมใน กระบวนการของกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่กลุ่มคนเหล่านี้อาจจะได้รับผลกระทบไม่ว่าเป็น ในทางบวกหรือทางลบก็ตาม ซึ่งการเข้าร่วมนั้น ต้องเป็นการเข้าร่วมด้วยความสมัครใจและผล ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการต้องมีการกระจายอย่างเป็นธรรมไปสู่กลุ่มบุคคลต่างๆ ที่เข้าร่วม

หลักการของการมีส่วนร่วม

วรลักษณ์ (2544) กล่าวถึง “การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม” ว่าเป็นกระบวนการการพัฒนาที่ มุ่งไปสู่การระดมความหลากหลายของประชาชนทุกส่วนในสังคม มาร่วมกันกำหนดแนวทาง วิธีทางในการพัฒนาสังคม อันจะช่วยประสานความขัดแย้งและช่องว่างที่แตกต่างเหลื่อมล้ำที่

เกิดขึ้นในสังคม เป็นการกระจายอำนาจในการพัฒนาไปสู่คนทุกส่วนในสังคมให้เกิดความร่วมมือ และร่วมเป็นเจ้าของในสิ่งที่ดำเนินการร่วมกัน รวมทั้ง ผลที่เกิดขึ้นจะกระจายไปทุกส่วนอย่างเท่าเทียม ผู้สังคมที่เป็นธรรมและยั่งยืน ดังนั้น กระบวนการมีส่วนร่วมที่สมบูรณ์หรือประสบความสำเร็จ ควรมียุทธศาสตร์ประกอบ 4 ขั้น เริ่มตั้งแต่การจัดตั้งเป็นกลุ่ม/ชมรม ขึ้นมา จนถึงขั้นของการ ทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมนั้นมีความยั่งยืนต่อไปโดยการขยายเครือข่ายให้กว้างขึ้น ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วม

ลักษณะของการมีส่วนร่วม

อकिन (2527) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการพัฒนาขึ้นอยู่กับลักษณะ หรือรูปแบบของการมีส่วนร่วม อาทิเช่น เป็นการเข้าร่วมกิจกรรม เพราะเกรงใจใคร หรือถูกบังคับ เข้ามาทำงานเพราะมีสิ่งจูงใจเฉพาะหน้า หรือเข้ามามีส่วนร่วม โดยเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของ

กิจกรรมนั้น และอยากเข้าร่วม เพราะเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่จะก่อประโยชน์ระยะยาวให้กับตนเอง ซึ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมสามารถจำแนกได้หลายรูปแบบ โดยใช้เกณฑ์แตกต่างกันไป

สหประชาชาติ (United Nation, 1981) ได้จำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง (spontaneous) ซึ่งเป็นโดยการอาสาสมัครหรือการรวมตัวกันเอง เพื่อแก้ปัญหาของตัวเอง เป็นการกระทำที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากภายนอก ซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็นเป้าหมายของการมีส่วนร่วม
2. การมีส่วนร่วมแบบชักนำ (induced) เป็นการเข้าร่วมโดยความต้องการความเห็นชอบหรือการสนับสนุนโดยรัฐบาล ซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็นลักษณะทั่วไปของประเทศกำลังพัฒนา
3. การมีส่วนร่วมแบบบังคับ (co received) เป็นการมีส่วนร่วมภายใต้การดำเนินการตามนโยบายของรัฐ ภายใต้การจัดการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือโดยการบังคับโดยตรง รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ส่งผลให้ผู้กระทำได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในที่สุด

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กฎหมายอื่นๆ และแผนงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้บัญญัติหรือได้กำหนดเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไว้อย่างหลากหลาย ตลอดจนมีนักวิชาการอีกจำนวนมากได้ให้ความหมาย แนวคิด ลักษณะและรูปแบบเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้ ซึ่งผู้ศึกษาวิจัยได้รวบรวมมานำเสนอไว้พอสังเขป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในรัชสมัยสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร ได้ทรงตราไว้ ณ วันที่ 24 สิงหาคม พุทธศักราช 2550 (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2550) ซึ่งมีหมวดและมาตราต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ ๑๒ สิทธิชุมชน ได้บัญญัติมาตราที่เกี่ยวข้องไว้ ดังนี้ ฯลฯ

มาตรา ๖๖ บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นเดิม ย่อมมีสิทธิ อนุรักษ์ หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมรวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน

มาตรา ๖๗ สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความ คุ้มครองตามความเหมาะสม

การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง ทั้งทาง ด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและ ประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชน และจัดให้มี กระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อน รวมทั้งได้ให้องค์การอิสระ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และผู้แทนสถาบันอุดมศึกษา ที่จัดการการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติหรือด้านสุขภาพ ให้ความเห็นประกอบ ก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว

สิทธิของชุมชนที่จะฟ้องหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายนี้ ย่อมได้รับความ คุ้มครอง

หมวด ๔ หน้าที่ของชนชาวไทย ได้บัญญัติมาตราที่เกี่ยวข้องไว้ ดังนี้ ฯลฯ

มาตรา ๗๓ บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหาร ช่วยเหลือในการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติ สาธารณะ เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรม พักผ่อน และสืบสานศิลปะ วัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

หมวด ๕ แผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ ๓ แผนนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ฯลฯ

(๕) จัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่น เพื่อให้การจัดทำและการให้บริการสาธารณะเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ โปร่งใสและตรวจสอบได้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน

ส่วนที่ ๘ แผนนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้บัญญัติมาตราที่เกี่ยวข้องไว้ ดังนี้

มาตรา ๘๕ รัฐจะต้องดำเนินการตามนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดหลักเกณฑ์การใช้ที่ดินให้ครอบคลุมทั่วประเทศ โดยให้คำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ทั้งผืนดิน ผืนป่า วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น และการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และกำหนดมาตรฐานการใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากหลักเกณฑ์การใช้ที่ดินนั้นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย ฯลฯ

(๔) จัดให้มีแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและทรัพยากรธรรมชาติอื่นอย่างเป็นระบบและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ทั้งต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล

(๕) ส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดการสะสมพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยประชาชน ชุมชนท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน

ส่วนที่ ๑๐ แผนนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้บัญญัติมาตราที่เกี่ยวข้องไว้ ดังนี้

มาตรา ๘๗ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังต่อไปนี้

(๑) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

(๒) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผน พัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ

(๓) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐทุกระดับ ในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลาย หรือรูปแบบอื่น

สาเหตุของการเข้ามามีส่วนร่วม

คูสิต (2535) กล่าวถึง เหตุผลของการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการป่าไม้ มีดังนี้

1. ผลประโยชน์ จิตสำนึกของมนุษย์โดยทั่วไปย่อมต้องการผลประโยชน์ต่างๆ ให้แก่ตน หรือคนที่ใกล้ชิด ดังนั้นการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับการดำเนินการด้านการป่าไม้จึงย่อมหวังผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับจากการป่าไม้
2. ความเดือดร้อน มนุษย์ย่อมต้องการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีสุขสบาย เมื่อมีความเดือดร้อนเกิดขึ้นก็จะพยายามที่จะขจัดสาเหตุของความเดือดร้อนนั้นให้หมดสิ้นไป การดำรงชีวิตที่เดือดร้อน เพราะการขาดแคลนป่าไม้ในท้องถิ่น จึงทำให้ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการป่าไม้ โดยมุ่งหวังที่จะให้ความเดือดร้อนนั้นหมดไป
3. ความสนใจ การเผยแพร่ความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ที่เอื้อประโยชน์อย่างมหาศาล ทั้งทางตรงและทางอ้อมของสื่อต่างๆ ทำให้ประชาชนได้ตระหนักและให้ความสนใจเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาด้านป่าไม้ จึงทำให้ชุมชนหรือประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม
4. ความศรัทธา ประชาชนในชนบทโดยมากจะมีความศรัทธาต่อสิ่งที่ตนเคารพนับถือหรือเลื่อมใส ดังนั้นจึงพบอยู่เสมอว่าการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวกับการป่าไม้เป็นผลมาจากความเลื่อมใสศรัทธาและเห็นความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้

5. ความเกรงใจ เป็นนิสัยของคนไทยส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมชนบท ดังนั้นจึงมักพบอยู่เสมอว่าการเข้ามามีส่วนร่วมที่เกี่ยวกับการป่าไม้เกิดจากความเกรงใจ

6. อำนาจบังคับ ในบางครั้งการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนด้านการป่าไม้พบว่าเกิดจากการบังคับ แม้ว่าจะเป็นการบังคับโดยตรงหรือโดยอ้อมก็ตาม แต่เป็นสิ่งที่ทำให้ประชาชนเกรงกลัวต่ออันตรายที่จะเกิดขึ้น จึงต้องเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรม

การจัดการทรัพยากรป่าไม้

ความหมายของการจัดการทรัพยากรป่าไม้

อำนาจ (2539) กล่าวว่า การจัดการ หมายถึง การดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งคำว่า การดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ หมายถึง การจัดหา การเก็บรักษา ซ่อมแซม การใช้อย่างประหยัด อีกทั้งการสงวนเพื่อให้สิ่งที่ดำเนินการนั้นสามารถให้ผลยั่งยืนต่อมวลมนุษยและธรรมชาติ

ส่วนคำว่า การจัดการทรัพยากรธรรมชาตินั้น ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายทรรณะแตกต่างกัน ดังนี้

เกษม (2536) กล่าวว่า การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง กระบวนการจัดรูปแบบที่มีขนาดและทิศทางการใช้ แก่ไข ปรับปรุง ซ่อมแซม บำบัด ทำลาย และควบคุมทรัพยากรในระบบสิ่งแวดล้อมให้สามารถเอื้อประโยชน์ต่อมนุษย์อย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง

ดำรงศักดิ์ และ สุณี (2537) กล่าวว่า การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และยืดอายุการใช้งานให้ยาวนานที่สุด การนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้จึงควรพิจารณาและกระทำด้วยความฉลาด รวมถึงการออกกฎระเบียบการควบคุมดูแลพฤติกรรมของชุมชนที่อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มสังคม เพื่อให้เกิดระเบียบแบบแผนที่ดีในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีคุณค่าด้วยความประหยัด

อำนาจ (2539) กล่าวว่า การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การดำเนินการต่อทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติสามารถเอื้ออำนวยให้มนุษย์มีใช้โดยไม่ขาดแคลน และมีปัญหาใดๆ

จากคำนิยามของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปความหมายของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ว่าเป็นการกระทำหรือการดำเนินงานใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ทั้งในแง่บริหาร การจัดการพัฒนา โดยครอบคลุมกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ในการศึกษาครั้งนี้หมายถึงเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้เท่านั้น

หลักการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

เกษม (2525) กล่าวว่า การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างยิ่งในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพราะการจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติเป็นแผนงานที่ต้องกำหนดไว้เพื่อใช้ในการปฏิบัติให้ภาวะแวดล้อมมีคุณภาพดีส่งเสริมให้มวลมนุษย์ พืช สัตว์ และสิ่งต่างๆ ในระบบนิเวศมีสภาพชีวิตอย่างมีความสุข ดังนั้นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติจะต้องยึดหลักทางอนุรักษ์วิทยาประกอบในการดำเนินการจัดการด้วย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. เป็นแผนการดำเนินการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ตามที่มนุษย์ต้องการเป็นพื้นฐานเท่านั้น
2. การนำทรัพยากรมาใช้ยึดหลักทางด้านอนุรักษ์วิทยา คือ ต้องเป็นการนำทรัพยากรธรรมชาติในส่วนที่เพิ่มพูนหรือเกิดออกผลเท่านั้น มิฉะนั้นแล้วจะไม่สามารถเอื้ออำนวยให้ตลอดไปได้
3. กระบวนการในการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ นั้น จะต้องมีการระบบและแบบแผนที่รัดกุมเพื่อให้ดำเนินการแล้วไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรนั้น หรือต่อทรัพยากรอื่น หรือต่อระบบสิ่งแวดล้อมนั้นๆ อย่างเด็ดขาด ถ้าหลีกเลี่ยงไม่ได้จะต้องให้น้อยในเกณฑ์จะไม่เป็นพิษภัยต่อมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ
4. ในกรณีที่ทรัพยากรธรรมชาติบางประเภทอาจมีปัญหาเสื่อมโทรมหรือทรุดโทรมหรือกำลังจะสูญพันธุ์ จะต้องสงวนไว้แล้วปรับปรุงให้มีสภาพดีก่อนแล้วจึงค่อยนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

อำนาจ (2539) กล่าวว่า ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติพอจะสรุปแนวคิดในการจัดการได้ดังต่อไปนี้

1. ต้องการให้มีทรัพยากรธรรมชาติสำหรับมนุษย์ได้ใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้อย่างยั่งยืนนาน

2. การจัดการนั้นมุ่งหวัง ที่จะให้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในระบบศักยภาพในการให้ผลแบบยั่งยืนนาน

3. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ จะบรรลุแนวทางปฏิบัติในการควบคุมของเสีย มิให้เกิดขึ้นในระบบสิ่งแวดล้อม เพราะถ้าเกิดปัญหาแล้วจะทำให้ระบบของทรัพยากรนั้นมีศักยภาพในการผลิตลดลง ซึ่งสุดท้ายอาจจะต้องเผชิญการขาดแคลนทรัพยากรในอนาคต อีกทั้งอาจมีปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นในระบบนั้นๆ ด้วย อย่างไรก็ตามของเสียในที่นี้หมายถึงสิ่งที่ไม่ต้องการและสร้างปัญหาสิ่งแวดล้อมอันจะเกิดจากขบวนการผลิต ขบวนการใช้และขบวนการเปลี่ยนรูปผลิตภัณฑ์ เป็นต้น ซึ่งแนวทางการจัดการนั้นจะต้องกำหนดแนวทางในการกำจัดไว้อย่างแน่นอน รวมไปถึงการนำของเสียนั้นๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนด้วย

4. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติดังได้กล่าวมาแล้วว่า ได้ยึดหลักการอนุรักษ์วิทยามาเป็นพื้นฐาน ดังนั้นในการจัดการจึงต้องมีการรักษา ปรับปรุง ซ่อมแซมและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้มีอยู่ในสภาพที่ดีตามธรรมชาติ

5. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นต่อสิ่งใด ระบบใดหรือท้องที่ใด จะต้องมีการจัดองค์ประกอบภายในระบบสิ่งแวดล้อมหรือระบบนิเวศให้มีชนิด ปริมาณของแต่ละชนิด และสัดส่วนของสิ่งแวดล้อมในระบบให้ได้มาตรฐานธรรมชาติที่ทุกๆ สิ่งทุกชีวิตในระบบสามารถอยู่ได้อย่างเป็นสุข ทำให้ระบบนั้นๆ อยู่ในภาวะสมดุลตามธรรมชาติ ทั้งนี้เพื่อจะได้มีศักยภาพในการผลิตและป้องกันมลพิษที่จะเกิดขึ้นได้

6. การจัดการทรัพยากรธรรมชาตินั้นมีความมุ่งหวังอย่างยิ่งที่จะทำให้คุณภาพชีวิตของมนุษย์และสิ่งที่เกี่ยวข้องดีขึ้น ซึ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งมีชีวิต คือ ปัจจัยพื้นฐานทางการศึกษา เศรษฐกิจ สภาพสังคม เชื้อชาติ สภาพทางภูมิศาสตร์ สถานภาพทางทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อมในท้องที่และสุดท้าย คือ ความพอใจ ดังนั้นแนวทางดำเนินการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีจะต้องพิจารณาปัจจัยดังที่ได้กล่าวมาด้วย

แนวทางการจัดการทรัพยากรป่าไม้

สามัคคี (2535) ได้กล่าวถึงเรื่องการแบ่งเขตป่าไม่ว่า กรมป่าไม้ได้จำแนกเขตการใช้ประโยชน์ ทรัพยากรป่าไม้และที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติออกเป็น 3 เขต คือ 1) เขตป่าเพื่อการอนุรักษ์ 2) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ 3) เขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร ซึ่งแต่ละเขตพื้นที่ควรมีการจัดการที่แตกต่างกันไป และสามัคคี (2538) ได้กล่าวเสริมอีกว่า เขตป่าเพื่อการอนุรักษ์ที่อยู่ในสภาพป่าสมบูรณ์จะเป็นการป้องกันรักษาป่า ไม่ให้มีการบุกรุกทำลายป่าให้เกิดความเสียหายจากการกระทำของมนุษย์และสัตว์เลื้อย ส่วนเขตป่าเพื่อการอนุรักษ์ที่อยู่ในสภาพเสื่อมโทรม จะต้องปลูกป่าซ่อมแซมเพื่อเติม หรือฟื้นฟูให้ป่าอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ สามารถเอื้อประโยชน์ให้กับสิ่งแวดล้อมต่อไปได้ เขตป่าเพื่อการอนุรักษ์ที่มีคุณค่าทางนิเวศจะจัดการในรูปอเนกประสงค์ให้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ แหล่งต้นน้ำลำธาร เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า แหล่งศึกษาวิจัย และเป็นแหล่งยังชีพของคนในท้องถิ่น สำหรับการจัดการป่าไม้เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจจะเน้นการจัดการป่าไม้ ให้ได้ ผลผลิตที่ยั่งยืน โดยการตัดไม้ให้ได้เท่ากับส่วนเพิ่มพูน เพื่อให้มีไม้ใช้อย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดไป

แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน

อุทิศ (2546) กล่าวว่า ศาสตร์ของการจัดการป่าไม้เพื่อเนื้อไม้ได้มีการพัฒนามายาวนาน เริ่มต้นจากกลุ่มประเทศในยุโรป ทั้งนี้เนื่องจากการขาดแคลนเนื้อไม้และปัญหาเกิดขึ้นในแถบดังกล่าวก่อน จึงได้จัดการสร้างแนวทางการจัดการป่าเพื่อให้ได้มาซึ่งเนื้อไม้อย่างยั่งยืนในป่าต่างๆ และต่อมาก็ต้องการให้ได้ผลผลิตสูงสุดด้วย จากที่มนุษย์ได้ทราบถึงคุณค่าจากป่ามากขึ้นทำให้การจัดการมิได้มุ่งเฉพาะเนื้อไม้ ยังต้องการของป่าอื่นๆ และทรัพยากรอย่างอื่นจากป่าด้วย จึงก่อแนวคิดใหม่ขึ้น หากสรุปแนวคิดดังที่ได้พัฒนามาแต่ต้นเพื่อใช้ในการจัดการป่าไม้นี้

1. แนวคิดผลประโยชน์ยั่งยืนสูงสุด โดยแนวคิดนี้ต้องจัดการป่าธรรมชาติให้เจริญเติบโตเร็วสุดและตัดออกในส่วนของความเพิ่มพูนในรอบตัดฟันออก คงเหลือไว้สำหรับไม้ที่จะเจริญทดแทนและต้นทุนในการผลิตในรอบตัดฟันต่อไป เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการเอาเงินเข้าธนาคารและถอนใช้เฉพาะดอกเบี้ย หากต้องการผลผลิตให้มากขึ้นก็ต้องปรับปรุงตามแนวทางวิชาการ เช่น ตัดไม้ที่ไม่มีคุณค่าออกเพื่อเปิดพื้นที่ให้ไม้ที่มีคุณค่าเพิ่มขึ้น ส่งเสริมให้มีการเจริญทดแทนเต็ม

พื้นที่ ตัดไม้บำรุงป่าเพื่อลดการแข่งขัน เป็นต้น ในการจัดการต้องมีการสำรวจปริมาณเนื้อไม้
คำนวณต้นทุนที่ควรเหลือไว้ในป่าจะให้ผลผลิตในรอบต่อไปสูงสุด

2. แนวคิดการจัดการเพื่อผลประโยชน์หลากหลาย โดยแนวคิดนี้เป็นการจัดการป่าเพื่อ
หวังผลประโยชน์ในหลายด้านมิได้มุ่งที่เนื้อไม้แต่เพียงอย่างเดียว อาจต้องลดในการให้ได้มาซึ่ง
เนื้อไม้สูงสุดลงบ้างแต่ไปได้ผลประโยชน์อย่างอื่นมาทดแทน เช่น ในการจัดการป่าเพื่อวัดเนื้อไม้
น้ำ สัตว์ป่า และที่เลี้ยงสัตว์ในป่า การท่องเที่ยว เห็ด พืชสมุนไพร จากผืนป่าแห่งใดแห่งหนึ่ง
แนวทางการจัดการสามารถกระทำได้ในสองรูปแบบหรืออาจผสมผสานกันระหว่างสองรูปแบบก็ได้
การจัดการโดยแนวคิดนี้อาจมีการพิจารณาทางคณิตศาสตร์เพื่อให้ได้ผลกำไรสูงสุด ได้เช่นกัน
แต่ต้องอาศัยพื้นฐานทางวิชาการในหลายๆ ด้าน

3. แนวคิดตามแนวทางระบบนิเวศเป็นแนวคิดที่ปรับมาจากแนวคิดการจัดการเพื่อผลประโยชน์
หลากหลาย แต่ผนวกการคำนึงถึงผลกระทบต่อระบบนิเวศภายในพื้นที่และส่วนอื่นๆ ที่ผลกระทบ
จะก่อให้เกิด นอกจากนี้นั้ยังคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของสังคมด้วย โดยพื้นฐานจะต้องทำการประเมินผล
กระทบในการก่อกิจกรรมใดๆ ในพื้นที่ป่า ค้นหา ทางแก้ไขที่เหมาะสมและคำนึงถึงความยั่งยืนใน
ทุกๆ ด้าน

โดยสรุปของหลักการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างยั่งยืนคือ การใช้ประโยชน์ทรัพยากร
อย่างยั่งยืน เป็นรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ประสานกลมกลืนกับธรรมชาติ เปิดโอกาสให้กลไกของ
ธรรมชาติดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง โดยสามารถรักษาความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ
นั้นให้ดำรงอยู่ได้ การนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ จะต้องใช้ในปริมาณและอัตราที่ธรรมชาติ
สามารถฟื้นตัวเองได้ หรือทดแทนได้ทัน และวิธีการนำมาใช้นั้นจะต้องป้องกันไม่ให้เกิดผลเสียหาย
ต่อองค์ประกอบอื่นๆ ในระบบหรือถ้าจำเป็นหลีกเลี่ยงไม่ได้ก็ต้องให้เกิดน้อยที่สุดคือความหมาย
ของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (2547) ได้อธิบายถึงรูปแบบการมีส่วนร่วม
โดยพิจารณาจากลักษณะของผู้เข้าร่วม ได้แก่ การมีส่วนร่วมโดยตรง คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมด้วย
ตัวเอง การมีส่วนร่วมโดยผ่านกลุ่ม คือ การคัดเลือกตัวแทนของตนหรือของกลุ่มเข้าไปเป็นผู้แทน

การมีส่วนร่วมโดยผ่านตัวแทน คือ การให้ตัวแทนครัวเรือน ซึ่งอาจจะเป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือบุคคลซึ่งมีกำลังที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม

Cohen และ Uphoff (1980) ได้จำแนกการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 รูปแบบตามกระบวนการมีส่วนร่วม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision making) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (implementation) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (benefit) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (evaluation)

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

กระบวนการจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยประชาชนมีส่วนร่วม จะช่วยให้คนในชุมชนได้ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากขึ้น ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของคนในชุมชนเริ่มต้นจากแนวคิดที่จะทำให้คนในชุมชนได้เห็นถึงสภาพปัญหาด้านทรัพยากรป่าไม้ที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนร่วมกัน และอย่างน้อยกลุ่มที่มีส่วนได้เสียเห็นพ้องต้องกันว่าการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นจะเป็นสายสัมพันธ์ยึดโยงคนในชุมชน เพื่อให้การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ร่วมกันอย่างยั่งยืนโดยทั่วไป ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ มีดังนี้

ขั้นตอนแรก เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ชุมชน ค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ตลอดจนการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการของชุมชน ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้เรียนรู้สภาพของชุมชน วิถีชีวิต สังคม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการทำงาน

ขั้นตอนที่สอง เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นการวางแผนการพัฒนากิจการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน โดยการประชุม อภิปราย แสดงความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อกำหนดนโยบายวัตถุประสงค์ วิธีการ และแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่สาม เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานตามขั้นตอนของแผนงานที่กำหนดไว้ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน โดย

อาจสนับสนุนด้านเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน รวมทั้ง การเข้าร่วมในการบริหารงาน การประสานขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกชุมชน

ขั้นตอนที่สี่ เป็นขั้นตอนการรับผลประโยชน์ โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะแจกจ่ายผลประโยชน์จากกิจกรรมการพัฒนาการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน บนพื้นฐานของความเท่าเทียมและเสมอภาค

ขั้นตอนที่ห้า เป็นขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการพัฒนาที่ได้ดำเนินการไปแล้วว่าสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดอย่างไร เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ทันทั่วทั้งที่ และนำข้อผิดพลาดไปเป็นบทเรียนในการดำเนินการในระยะต่อไป

ระดับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้มีหลายระดับด้วยกัน ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในการค้นหาและการวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนการปฏิบัติการ การดำเนินการตามแผนงานที่กำหนด การแบ่งปันผลประโยชน์ และการร่วมติดตามประเมินผล โดยประชาชนสามารถแสดงออกในสิ่งที่ตนเองต้องการ และได้รับประโยชน์จากการดำเนินการอย่างเสมอภาค เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ซึ่งนับเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของประชาชนและองค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถกำหนดความต้องการที่แท้จริงในการแก้ปัญหของชุมชนด้วยตนเองได้

ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ย่อมขึ้นอยู่กับว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลมีโอกาสร่วมในขั้นตอนใดของกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งหมด หากมีโอกาสร่วมและได้เข้าร่วมในกิจกรรมกระบวนการที่เกี่ยวข้องยิ่งมากเท่าใดก็หมายถึงระดับการมีส่วนร่วมที่มากขึ้น Poteete and Ostrom (2004) กล่าวว่า มีปัจจัยหลายอย่างที่มีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ การได้ประโยชน์จากการร่วมสร้างกติกหรือระเบียบในการจัดการป่า ความต้องการพึ่งพาทรัพยากรป่าไม้ในการดำรงชีวิต การได้รับแรงสนับสนุนจากภายนอก ขนาด จำนวน และความเป็นปึกแผ่นของกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากป่า เป็นต้น

กิจกรรมที่มีความสำคัญสำหรับใช้ในการประเมินระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการ
ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชน ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ตั้งแต่การริเริ่มโครงการพัฒนาการจัดการ
ทรัพยากรป่าไม้ ไปจนถึงการกำหนดกิจกรรมสำหรับการดำเนินงานต่างๆ
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ทั้งในรูปของการเข้าร่วมลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง
การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหารและการร่วมมือในลักษณะอื่นๆ
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ซึ่งอาจเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุ ทางสังคม หรือ
โดยส่วนตัว อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างควบคู่กันไป
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เพื่อควบคุม ตรวจสอบการดำเนินกิจกรรม
ทั้งหมด ซึ่งเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมในระยะต่อไป

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้

จากที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นว่าการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาต่างๆ ประชาชนควรมี
โอกาสเข้าร่วมตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสิ้นสุดโครงการ แต่ในทางปฏิบัติประชาชนอาจไม่สามารถเข้า
ไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เนื่องจากข้อจำกัดของการมีส่วนร่วม (ปาริชาติ และคณะ, 2543) ดังนั้น
เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ จึงควรพิจารณาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ซึ่ง
ประกอบด้วย

ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ปัจจัยด้านการจัดการ ได้แก่

- การส่งเสริมให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความตระหนักในเป้าหมายและเป็นพันธกิจที่ต้อง
ร่วมมือกัน โดยเฉพาะนักวิชาการป่าไม้ควรเปลี่ยนแนวคิดจากการมุ่งศึกษาวิจัยเพื่อความเป็นเลิศ
ทางวิชาการ มาเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีอย่างมีส่วนร่วมที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

- การสร้างความเข้าใจถึงความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาหรือร่วมมือกัน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมได้รู้ว่าการทำงานที่ต่างคนต่างทำโดยปราศจากความร่วมมือกัน งานที่ออกมาย่อมมีข้อบกพร่องหรือไม่ได้รับการยอมรับจากบางกลุ่ม
- การสนับสนุนให้เกิดการทำงานร่วมกัน สร้างโอกาสให้คุ้นเคยกับการทำงาน โดยเครื่องมือต่างๆ เช่น การสัมมนา การไปดูงานภาคสนามร่วมกัน การประชุมทบทวนงานร่วมกัน และกิจกรรมการมีส่วนร่วมอื่นๆ
- การหาข้อตกลงร่วมกันในงานที่แต่ละฝ่ายรับไปดำเนินการ ซึ่งจะต้องพัฒนานโยบายที่ชัดเจน พร้อมกำหนดบทบาทหน้าที่ที่เข้าใจร่วมกัน โดยการจัดประชุมร่วมกันเพื่อวางแผน สนับสนุนกิจกรรมเพื่อให้แต่ละกลุ่มเห็นว่าสามารถทำงานร่วมกันได้
- การสร้างความไว้วางใจต่อกัน การมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อแต่ละฝ่ายคิดว่าผู้ที่ร่วมงานนั้น มีความสามารถและไว้วางใจได้
- การลดการแข่งขันของแต่ละฝ่าย โดยจัดสิ่งแวดล้อมให้แต่ละฝ่ายเห็นว่าเป็นหุ้นส่วนกัน หลีกเลี่ยงที่จะให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสถานภาพที่ดีกว่า จัดสรรเวลาและงบประมาณให้สอดคล้องกับกิจกรรม เพื่อลดการแข่งขันและข้อขัดแย้ง จัดให้มีผู้ประสานงานที่เป็นกลาง เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย
- การสร้างความมั่นใจให้แต่ละฝ่ายว่าจะได้ประโยชน์จากการร่วมกันทำงาน ซึ่งถือเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้แต่ละฝ่ายเห็นประโยชน์จากความร่วมมือที่เกิดผลดีมากกว่าค่าใช้จ่ายที่เสียไป ผู้จัดการ โครงการต้องมีทักษะในการจูงใจและกระตุ้นความสนใจให้ทุกฝ่ายเห็นคุณค่าของงานที่ทำ ผู้ร่วมดำเนินการต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการประกอบอาชีพอื่นๆ ต้องคิดว่าควรได้สิ่งตอบแทนตามความเหมาะสม และลดความยากลำบากของการมีส่วนร่วม โดยสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ตามสมควร

ปัจจัยด้านการสื่อสาร

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (participatory communication) โดยเน้นการสนทนาโต้ตอบระหว่างบุคคล หรือกลุ่มบุคคล ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสารอย่างมีประสิทธิภาพ แลควรมีการ

ใช้สื่อหลายประเภทที่เหมาะสมและสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ ภาพ เสียง กิจกรรม และบุคคล การสื่อสารอาจเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ แต่สามารถเข้าถึงบุคคลให้รับรู้และเข้าใจ เกิดความเห็นชอบและร่วมสนับสนุน และการสื่อสารควรมีอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ มีหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน จำนวนมากที่พยายามสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีกับประชาชน โดยใช้กิจกรรมมวลชนสัมพันธ์เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร

ปัจจัยทางด้านสังคมและการเมือง

โดยการกระจายอำนาจ (decentralization) จะช่วยให้เกิดความคล่องตัวในการทำงาน เนื่องจากเจ้าหน้าที่ทุกระดับทำงานด้วยความกระตือรือร้น สามารถแสดงความคิดเห็น และมีการเรียนรู้เพื่อพัฒนางานค่อนข้างมาก ซึ่งจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในการจัดการทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมได้มากขึ้นเช่นกัน นอกจากนี้ ในปัจจุบัน มีแนวคิดให้อำนาจตัดสินใจแก่ประชาชน (empowerment) เพื่อให้สิทธิความเป็นพลเมืองที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมภาคประชาชน รวมถึงการเคารพสิทธิและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ถ้าประชาชนได้รับโอกาสดังกล่าวอย่างจริงจังก็สามารถพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้นได้

ปัจจัยของโครงการ

โครงการพัฒนาป่าไม้ต้องอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ไม่เพียงแต่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจข้อมูลจากโครงการเท่านั้น แต่ต้องทำให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการนั้นด้วย กล่าวคือ มีโอกาสและมีอำนาจในการตัดสินใจ ตั้งแต่เริ่มต้นโครงการจนถึงสิ้นสุดโครงการและได้เข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจ

ปัจจัยด้านพี่เลี้ยง

โครงการต้องมีผู้ช่วยเหลือที่จะร่วมกับชุมชนในการศึกษาให้เข้าใจถึงองค์ประกอบของชุมชน มีความเข้าใจในกระบวนการมีส่วนร่วม รวมประชาชนเพื่อค้นหาปัญหาและแนวทางแก้ไขร่วมกัน หรือค้นหาผู้นำแล้วกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชน โดยผู้ที่เป็นพี่เลี้ยงต้องมีความจริงใจ ไม่ทำตัวห่างไกลหรือใกล้ชิดชุมชนจนเกินไป แต่คอยช่วยเหลือในกรณีที่จำเป็น ในงานด้านป่าไม้พี่เลี้ยงอาจเป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการป่าไม้ชุมชนหรือเจ้าหน้าที่องค์กรอื่นๆ ที่สนใจในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

ปัจจัยด้านผู้นำ

ผู้นำชุมชนที่มีความตั้งใจจริงที่จะช่วยเหลือและพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะผู้นำที่เป็นทางการที่สมาชิกในชุมชนให้การยอมรับ ย่อมสามารถชักชวนและกระตุ้นให้ชาวบ้านร่วมมือกันเพื่อศึกษาปัญหา และเห็นถึงความจำเป็นในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชน ซึ่งมีชุมชนเป็นจำนวนมากที่จัดตั้งป่าชุมชนขึ้นมาได้ เนื่องจากมีผู้นำชุมชนที่ตั้งใจจริงในการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน

ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมและจิตวิทยา

ปัจจุบัน ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมและจิตวิทยานับว่ามีความสำคัญมากในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ มีโครงการมากมายที่กระตุ้นให้ชุมชนเกิดความสนใจ และมีจิตสำนึกร่วมกันในปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาโลกร้อนที่ทุกคนร่วมกันเป็นเจ้าของปัญหา และตกลงใจร่วมกันที่จะช่วยแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาดังกล่าว วิธีการที่ได้รับความร่วมมือค่อนข้างสูง คือ การร่วมปลูกต้นไม้หรือปลูกป่าในโอกาสสำคัญต่างๆ

ปัจจัยข้อจำกัดของการมีส่วนร่วม

แม้จะเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในชุมชนท้องถิ่น โดยการกระตุ้น สนับสนุน และการให้ความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชนด้วยก็ตาม ข้อเท็จจริงในปัจจุบันยังมีปัจจัยมากมายที่เป็นข้อจำกัดการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งด้านที่เกี่ยวข้องกับประชาชนเอง และจากปัจจัยภายนอกซึ่งจะเน้นในที่นี้ ได้แก่

การใช้อำนาจของรัฐ

รัฐยังมีอำนาจในการควบคุมเพื่อแสวงหาประโยชน์พื้นที่ป่าไม้โดยวิธีการให้สัมปทาน เพื่อเก็บค่าภาคหลวงเป็นรายได้เข้ารัฐตามกฎหมายต่างๆ อำนาจรัฐเหล่านี้ไม่ได้ตั้งอยู่บนฐานปัญหาความต้องการของประชาชนที่แท้จริง แต่มาจากตัวแทนกลุ่มผลประโยชน์และการเมือง โดยรัฐใช้อำนาจบริหารจัดการและควบคุมดูแลการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติทุกชนิดบนสมมติฐานที่ว่ารัฐเป็นผู้คุ้มครองผู้จัดการ ผู้พัฒนาที่ดีที่สุด เพราะมีองค์กรและบุคลากรที่มีความรู้

ทางเทคนิควิชาการที่เป็นระบบและเป็นวิทยาศาสตร์ อีกทั้ง ยังมีกฎหมายเป็นเครื่องมือควบคุมการปฏิบัติงาน แต่ปรากฏว่าสมมติฐานไม่เป็นจริง การจัดการป่าล้มเหลว ป่าถูกทำลาย และมักโยนความผิดให้ชาวบ้าน ซึ่งเป็นปัจจัยปลายเหตุในการทำลายป่า ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชาวบ้านตามมา (คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, 2540)

การรวมศูนย์การจัดการป่าไม้ที่ส่วนกลาง

การคงอำนาจในการจัดการป่าและทรัพยากรป่าไม้ไว้ที่ส่วนกลาง มักมีปัญหาเพราะหน่วยงานส่วนกลางไม่เข้าใจระบบการจัดการในท้องถิ่น เมื่อกำหนดนโยบายและแผนลงไปในพื้นที่ จึงมักเกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิต ความเข้าใจและแรงจูงใจของชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการป่า ที่ผ่านมามีหน่วยงานรัฐส่วนกลางวางแผนให้หน่วยงานในพื้นที่เป็นผู้ปฏิบัติและรับผิดชอบ โดยคณะกรรมการระดับสูงเพียงไม่กี่คณะ เป็นผู้วางแผนบริหารจัดการป่าในส่วนกลาง โดยฝ่ายการเมืองมักมีส่วนในการแต่งตั้งคณะกรรมการเหล่านี้ บุคคลเหล่านี้มักไม่เข้าใจปัญหาความต้องการของชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่น ขณะที่ชาวบ้านเองก็ไม่เข้าใจนโยบายและวิธีการปฏิบัติของรัฐ นอกจากนี้ ยังไม่มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลข่าวสารหรือโครงการของรัฐในท้องถิ่นของตน เมื่อรัฐกับชาวบ้านไม่เข้าใจกัน ทำให้การกำหนดเป้าหมายและนโยบายที่มาจากข้างบน ไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ประชาชนไม่มีโอกาสรับรู้หรือร่วมตัดสินใจแต่อย่างใด

การรับรู้และทัศนคติของเจ้าหน้าที่รัฐต่อการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของชาวบ้าน

ในหลายกรณีที่ประชาชนท้องถิ่นไม่ได้เข้าร่วมจัดการทรัพยากรป่าไม้ของรัฐเนื่องจากเจ้าหน้าที่มีทัศนคติไม่ดีต่อประชาชนในท้องถิ่น โดยมองความสัมพันธ์ระหว่างคนกับป่าในทางลบ กล่าวคือ ชาวบ้านมุ่งกอบโกยผลประโยชน์จากป่าเพียงด้านเดียว หน่วยงานของรัฐควรจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ความรู้ขั้นพื้นฐานที่สำคัญในท้องถิ่นให้มากขึ้น ได้แก่ ระบบการใช้ที่ดินดั้งเดิม ระบบการใช้ป่าของชุมชนและระบบคุณค่าทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของผู้นำที่ชาวบ้านเลือกกันเอง เจ้าหน้าที่รัฐที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ควรเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของชุมชน เพื่อทำความเข้าใจและเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับป่า และปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะชุมชนที่มีประวัติอันยาวนาน หรือชุมชนดั้งเดิม

ความมุ่งมั่นและจริงจังต่อภารกิจหน้าที่

ประชาชนมักเรียกร้องให้รัฐลงมือทำอะไรอย่างจริงจัง ให้เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน ตัวอย่างจากโครงการทำไม้ในอดีตที่กลับทำแล้วป่าเสื่อมโทรมไม่ยั่งยืน งานฟื้นฟูป่าก็ควรให้ได้ป่ากลับคืนมา นอกจากนี้งานป้องกันปราบปรามการทำลายป่าก็ต้องทำจริงจัง เอาผู้กระทำความผิดและกลุ่มอิทธิพลที่สนับสนุนมาลงโทษให้ได้ แต่ประสบการณ์ที่ผ่านมาไม่อาจสรุปเป็นอื่นได้ว่าหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องไม่ค่อยจริงจังและจริงใจต่อการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน

ความรู้และทักษะของเจ้าหน้าที่รัฐในการทำงานร่วมกับประชาชน

หลักการจัดการป่าแบบยั่งยืนและมีส่วนร่วมนั้น ต้องคำนึงถึงพื้นฐานความต้องการที่หลากหลายในแต่ละท้องถิ่น เจ้าหน้าที่รัฐ จึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดและวิธีการใหม่ๆ และทักษะในการทำงานร่วมกับประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะในการกระตุ้นและพัฒนาชุมชน และองค์กรในชุมชนซึ่งในปัจจุบันเจ้าหน้าที่รัฐยังขาดอยู่มาก เนื่องจากไม่ได้รับการอบรมฝึกฝนอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง ชุมชนที่รัฐเข้าไปส่งเสริมสนับสนุนจึงมักไม่เข้าใจวิธีการทำงานของเจ้าหน้าที่ การรวมตัวของประชาชนมีน้อย ทำให้ขาดพลังในการจัดการและแก้ไขปัญหาป่าไม้

แรงจูงใจ

แรงจูงใจของประชาชนในการมีส่วนร่วมจัดการป่ามีน้อยมาก และมีลักษณะแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น โครงการของรัฐส่วนใหญ่ใช้การประชาสัมพันธ์เพื่ออธิบายถึงวิธีการทำงานของโครงการ แต่มิได้กระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญและคุณค่าของป่า ตลอดจนประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากการมีส่วนร่วมจัดการป่า กิจกรรมการปลูกป่าตามหัวไร่ปลายนานา ชาวบ้านบางแห่งกลัวว่าเมื่อพื้นที่ไร่นากลับคืนสภาพคล้ายป่า รัฐก็จะยึดที่ดินกลับคืนไปเป็นพื้นที่ป่าในความควบคุมของรัฐตามเดิม

กฎหมาย นโยบายและการบริหารเพื่อสนับสนุน

กฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันไม่จูงใจให้ชาวบ้านรักษาและจัดการป่า โดยเฉพาะในพื้นที่ซึ่งรัฐกำหนดเป็นพื้นที่คุ้มครองตามกฎหมาย ชาวบ้านไม่สามารถใช้ประโยชน์จากป่าได้เนื่องจากขัดต่อระเบียบกฎหมายการทำกิจกรรมของชาวบ้านเพื่อการจัดการป่าอาจผิดกฎหมาย นอกจากนั้น

ระเบียบกฎหมายปัจจุบันยังมักเลือกปฏิบัติ คือ ให้ความสำคัญต่อธุรกิจเอกชน และมองคนยากจนในชนบทเป็นศัตรูกับป่า

จากงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเฉพาะ และคณะ (2547) ในโครงการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งต่อจำนวนกลุ่มเป้าหมาย และกระบวนการมีส่วนร่วมมีดังนี้

1. โอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วม การได้รับข้อมูลที่ชัดเจนถูกต้อง ความไว้วางใจของประชาชนต่อบุคคลผู้เกี่ยวข้อง ตลอดจนวิธีการชักจูงให้เข้าร่วม
2. ผู้นำชุมชนและบทบาทของผู้นำ
3. การได้รับการสนับสนุนจากภายนอก เช่น ทางด้านการพัฒนาความคิด การให้ความรู้
4. สถานการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น การเกิดปัญหาทรัพยากรลดลง การเกิดความขัดแย้ง การมีโครงการที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชน
5. การได้รับข้อมูลข่าวสารถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการทำหรือไม่ทำกิจกรรมที่นำเสนอ
6. ความสนใจและกระตือรือร้นของคนในชุมชน
7. ปัจจัยด้านสังคมเศรษฐกิจ และประโยชน์ที่จะได้รับ

บทเรียนการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกันออกไป ไม่มีรูปแบบตายตัว มีการนำคำว่า “การมีส่วนร่วม” ไปใช้ในทางที่ต่างกัน ตั้งแต่ การเกณฑ์หรือการบังคับให้ชาวบ้านเข้าร่วม การหว่านล้อมชักจูงให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อใช้แรงงานฟรี ไปจนถึงระดับที่เปิดโอกาสให้ประชาชน ได้เข้าร่วมตัดสินใจอย่างแท้จริง เช่น การร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการป่าชุมชน ซึ่งจากบทเรียนดังกล่าวพอสรุปได้ว่าการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในมิติสังคมที่ประสบความสำเร็จได้เกิดจากการที่ชุมชนซึ่งเป็นหน่วยของสังคมมีบทบาทในการกำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดการป่าชุมชนของตน (สมศักดิ์ สุขวงศ์, 2550) ดังเช่น ป่าชุมชน

ตำบลแม่ทา จังหวัดเชียงใหม่ ป่าชุมชนทุ่งยาว จังหวัดลำพูน ป่าชุมชนบ้านเขาราวเทียนทอง จังหวัดชัยนาท ป่าชุมชนบ้านช้างค้ำหนาม จังหวัดขอนแก่น ป่าชุมชนบ้านห้วยหินดำ จังหวัดสุพรรณบุรี ป่าชุมชนบ้านร่วมโพธิ์ทอง จังหวัดฉะเชิงเทรา ป่าชุมชนบ้านเปรี๊ญ จังหวัดตราด ป่าชุมชนบ้านถ้ำผึ้ง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ป่าชุมชนบ้าน จังหวัดตรัง เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการตัดสินใจร่วมกัน ตั้งแต่การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผนการตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่นการบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมถึงการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยที่โครงการที่ต้องการให้ประชาชนเข้าร่วมนั้นควรจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญยิ่งที่จะทำให้การพัฒนาชุมชนไปถึงขั้นที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ และเป็นปัจจัยที่จะเสริมสร้างให้องค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถที่จะบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพต่อไปได้นอกจากนั้นความสำเร็จของการมีส่วนร่วมยังขึ้นอยู่กับว่าแต่ละบุคคลในสังคมมีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมที่ไม่กระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่หรือสถานภาพทางสังคมด้วย และต้องไม่เสียค่าใช้จ่ายในการมีส่วนร่วมมากเกินไปกว่าที่จะได้รับผลตอบแทน มีความสนใจในประเด็นที่สอดคล้องกับการมีส่วนร่วม และมีการสื่อสารที่สร้างความเข้าใจให้ตรงกัน

พื้นที่ทำการศึกษา

ที่ตั้งและอาณาเขต

บ้านพวยง อยู่ในพื้นที่ตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ที่ดินของหมู่บ้านประกอบไปด้วย พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าพวยง และป่าพุ่มสามชั้น ที่ใช้สำหรับทำกิน 4,000 ไร่ พื้นที่ป่าเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ 3,000 ไร่ และพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธาร 6,000 ไร่ มีพื้นที่อาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	จด	ตำบลอ่างหิน อำเภอปากท่อ
ทิศใต้	จด	ตำบลยางหัก อำเภอปากท่อ
ทิศตะวันออก	จด	หมู่ 11 ตำบลทุ่งหลวง
ทิศตะวันตก	จด	อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน

ประวัติความเป็นมาของชุมชนและป่าชุมชนบ้านพวยาง

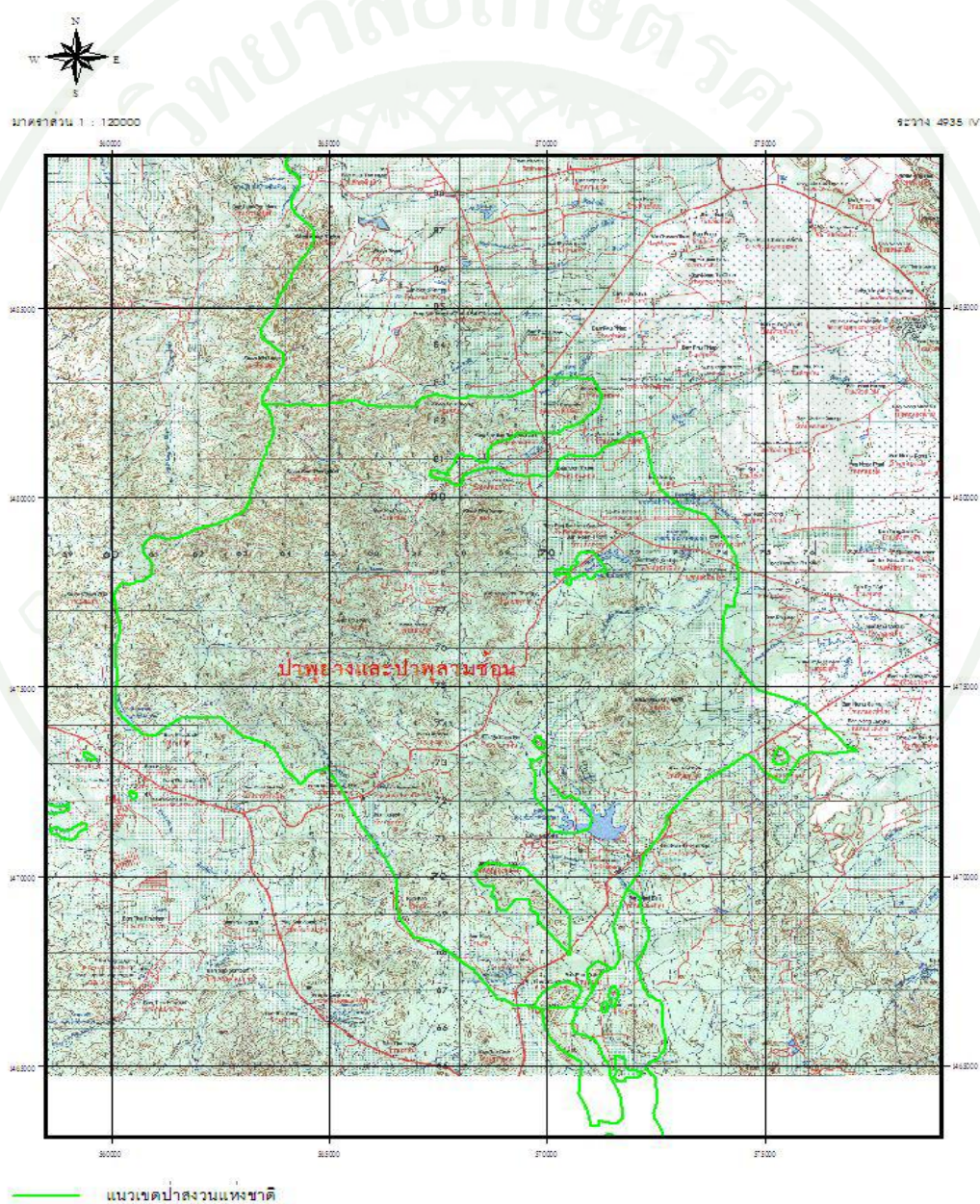
ชุมชนบ้านพวยาง เป็นชุมชนที่มีภูมิประเทศล้อมรอบด้วยภูเขาสูงที่ปกคลุมด้วยพื้นที่ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ในอดีตเคยมีเนื้อที่ป่าบ้นหมื่นไร่ มีพันธุ์พืชและสัตว์ป่ามากมายหลายชนิด เป็นป่าต้นน้ำลำธารของตำบลทุ่งหลวง ชาวบ้านในชุมชนมีการโยกย้ายมาจากต่างถิ่นเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ กาญจนบุรี ชัยภูมิ เพชรบุรี ศรีสะเกษ และสมุทรสงคราม เป็นต้น ในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมารายการที่อพยพเข้ามาอาศัยและราษฎรจากหมู่บ้านข้างเคียงก็ได้พึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติจากป่าในการดำรงชีวิตโดยการจัดสร้างที่อยู่อาศัย ตัดฟันเผาถ่าน อาชีพค้าไม้ฟันและเก็บหาของป่า เช่น เห็ด และหน่อไม้ เป็นต้น จนทำให้สภาพป่าเสื่อมโทรมลง ผู้นำชุมชนและราษฎรบ้านพวยางจึงได้มีแนวคิดในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อหยุดการทำลายป่า และร่วมกันปลูกป่าทดแทน โดยยึดถือโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เป็นจุดเริ่มต้นการดำเนินการ จนในปัจจุบันสภาพป่ามีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้นเป็นลำดับ

หลังจากที่มีการรณรงค์เพื่อร่วมมือกันฟื้นฟูสภาพป่า โดยได้จัดให้มีกิจกรรมการปลูกป่าเนื่องในวันสำคัญต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างพื้นที่ป่าถาวรใกล้ๆ ชุมชน (ภาคผนวก ง) และด้วยความตระหนักถึงความสำคัญของป่า เพื่อให้เป็นฐานทรัพยากรที่แข็งแกร่งของชุมชน และเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า ราษฎรชุมชนบ้านพวยางจึงร่วมกันจัดทำโครงการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชุมชนบ้านพวยางเสนอต่อกรมป่าไม้ และได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการป่าชุมชนขึ้น เพื่อดูแลรักษาผืนป่าแห่งนี้ให้คงความอุดมสมบูรณ์ สามารถเอื้อประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่ชุมชนต่อไปอย่างยั่งยืน (ภาคผนวก จ)

สภาพทั่วไปของป่าชุมชน

ป่าชุมชนบ้านพวยาง ตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าพวยางและป่าพุดสามซ้อน (ภาพที่ 2) ปัจจุบันมีเนื้อที่เหลือเพียงประมาณ 2,000 ไร่ มีภูมิประเทศเป็นภูเขา สภาพเป็นป่าเบญจพรรณรุ่นที่สอง (Secondary Deciduous Forest) ส่วนใหญ่ปกคลุมด้วยไม้ไผ่ และบริเวณสันเขามีป่าเต็งรังแคระจั่นอยู่ประปราย พันธุ์ไม้อื่นๆ ที่พบ ได้แก่ มะค่าโมง (*Azelia xylocarpa*) ประดู่ (*Pterocarpus macrocarpus*) แดง (*Xylia xylocarpa*) ตะแบก (*Lagerstroemia floribunda*) และมะขามป้อม (*Phyllanthus emblica*) เป็นต้น พรรณพืชพื้นล่างที่พบส่วนใหญ่ เป็นพวกไผ่ ลูกไม้ของไม้ใหญ่ และหญ้าชนิดต่างๆ

คณะกรรมการป่าชุมชนตามมติที่ประชุมประชาคม ได้กำหนดช่วงเวลาที่ยินยอมให้มีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ในป่าชุมชนบ้านพวยางไว้ อาทิ การกำหนดช่วงเวลาในการเก็บหาของป่า การอนุญาตให้จับสัตว์น้ำ รวมถึงการกำหนดจำนวนการใช้ไม้หวงของสมาชิก (จำนวนลำต่อครัวเรือน ต่อปี) รายละเอียดปรากฏตาม (ภาคผนวก จ) ส่วนบริเวณรอบพื้นที่ป่าชุมชนราษฎรได้ใช้ที่ดินเพื่อปลูกพืชเกษตร ได้แก่ อ้อย มันสำปะหลัง พืชสวน มะม่วง และฝรั่ง รวมทั้งพืชสวนครัวเพื่อการค้า ได้แก่ ถั่วฝักยาว โหระพา และกะเพรา เป็นต้น

ภาพที่ 2 แผนที่แนวเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าพวยางและป่าพุดสามชั้น ท้องที่อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

วิธีการจัดการและดูแลรักษาป่าชุมชน

ในการจัดการป่าชุมชนบ้านพวยาง ได้มีการดำเนินงานดังนี้

1. แต่งตั้งคณะทำงานป่าชุมชนขึ้นเพื่อรักษาป่าโดยเฉพาะ มีการจัดชุดเวรยามป้องกันไฟป่าและป้องกันการบุกรุกทำลายป่าอย่างต่อเนื่อง
2. ประสานงานกับองค์กรชุมชนท้องถิ่นเพื่อขอรับการสนับสนุนในด้านต่างๆ ได้แก่
 - 2.1 ประสานงานกับองค์กรบริหารส่วนตำบล เพื่อขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณในการพัฒนาป่าชุมชน โดยการจัดกิจกรรมพัฒนาและปลูกป่าชุมชนเสริมป่าเดิมในโอกาสสำคัญต่างๆ
 - 2.2 ประสานงานกับสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 10 (ราชบุรี) ในการจัดทำโครงการป่าชุมชน ขอรับการสนับสนุนด้านกล้าไม้ ป้ายแสดงแนวเขต และข้อแนะนำในการจัดการและดูแลรักษาป่าชุมชน
3. ประชาสัมพันธ์ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้เยาวชน เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างเสริมกำลังบุคลากรในการสืบสานงานด้านป่าชุมชนต่อไป

การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน

ลักษณะการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนบ้านพวยางที่สำคัญ มีดังนี้

1. เป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นของป่าที่ไม่ใช่เนื้อไม้ เช่น หน่อไม้ เห็ด กลอย ตะขบป่า เป็นต้น
2. เป็นแหล่งเชื้อเพลิง โดยชาวบ้านบางส่วนที่อยู่ใกล้ป่าชุมชน ได้เข้าไปเก็บเศษไม้ ปลายไม้มารวบรวมเป็นเชื้อเพลิงในการหุงต้มในครัวเรือน

3. พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทั้งนี้ เนื่องจากป่าชุมชนบ้านพวยาง มีลักษณะภูมิประเทศที่มีเอกลักษณ์ที่สวยงาม แวดล้อมด้วยผืนป่าขนาดใหญ่ ซึ่งขณะนี้อยู่ในระหว่างการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

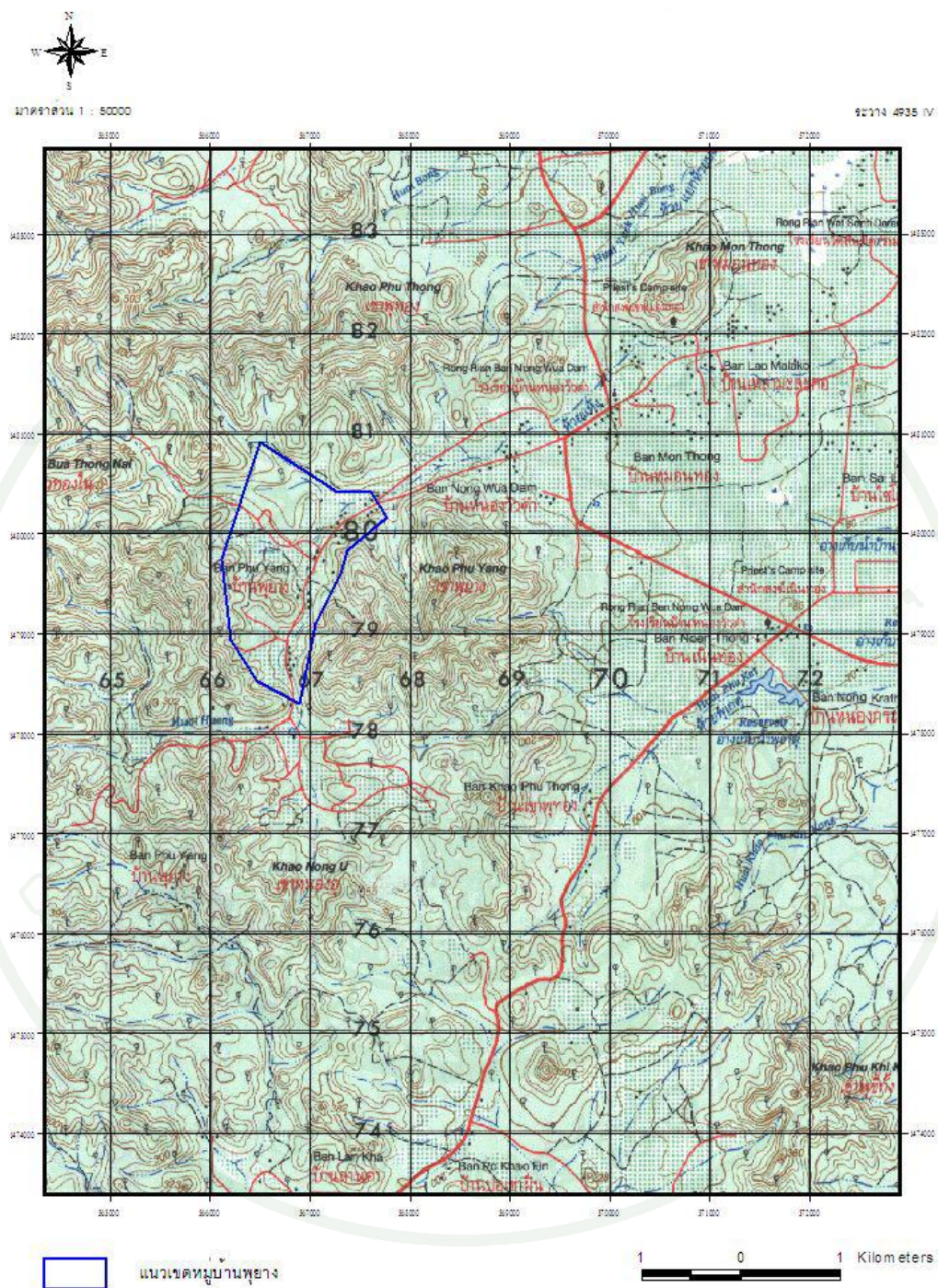
ข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านพวยาง

บ้านพวยาง เป็นหมู่บ้านที่ 12 ของตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี (ภาพที่ 3) เมื่อแรกการก่อตั้งหมู่บ้าน บ้านพวยางเป็นหมู่บ้านเดียวกับหมู่ 11 บ้านหนองวัวคำ จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2527 ได้แยกหมู่บ้านออกมาเป็นหมู่ 12 บ้านพวยาง บ้านพวยางมีผู้ใหญ่บ้านถึงปัจจุบัน จำนวน 3 คน ดังนี้

1. นายพร ทองเลื้อ ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2527 – 2530
2. นายชูชัย เอื้อถาวร ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2530 – 2545
3. นายสนั่น ขุนเดช ช่วงปี พ.ศ. 2545 – ปัจจุบัน

บ้านพวยางประกอบด้วย 110 ครัวเรือน มีประชากรทั้งสิ้น จำนวน 441 คน แยกเป็นชาย 226 คน หญิง 215 คน ทั้งหมดเป็นคนไทยและนับถือศาสนาพุทธ มีลักษณะการตั้งบ้านเรือนรวมกันเป็นกลุ่มๆ ตามแนวถนน อาชีพที่สำคัญคือ อาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การปลูกผักเพื่อการค้า การทำสวนผลไม้ การทำไร่ และการทำนา ราษฎรได้รับประโยชน์จากป่าชุมชนจากการเก็บหาของป่า ได้แก่ การเก็บหาหน่อไม้ การเก็บหาเห็ด และการใช้ไม้รวก ไม้ไผ่ เพื่อใช้เป็นไม้ค้ำยันในแปลงปลูกผักสวนครัว

จากการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการให้ทางราชการเข้ามาแก้ไขปัญหาและให้ความช่วยเหลือ ผู้นำและผู้แทนของราษฎรในชุมชนต้องการให้ทางราชการจัดสรรที่ดิน/กรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกิน แนะนำเกี่ยวกับการปลูกพืชและพืชสมุนไพร สนับสนุนแหล่งเงินทุน สถานศึกษา และสถานบริการสาธารณสุข ส่งเสริมให้ราษฎรมีบทบาทในการอนุรักษ์และป้องกันรักษาป่า รวมทั้งส่งเสริมอาชีพและบริการนำเที่ยวและบริการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

ภาพที่ 3 แผนที่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านพวยง หมู่ที่ 12 ตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม อาทิ สุวรรณิ (2536) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชน ในท้องที่อำเภอเสเกา จังหวัดตรัง พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน คือ อาชีพ รองลงมาได้แก่ การได้รับข่าวสาร การเป็นสมาชิกกลุ่ม เพศ และการศึกษา นอกจากนี้รัชชาติ (2542) พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการป่ากลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ระยะเวลาที่อยู่อาศัย การเป็นสมาชิกกลุ่ม การได้รับข่าวสาร และเพศ ส่วนสมบุญ (2542) พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟป่า ได้แก่ รายได้ ระดับการศึกษา ความรู้เกี่ยวกับไฟป่า การเข้ารับการฝึกอบรม และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่

สันติ (2545) ได้ศึกษาความต้องการของราษฎรท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรป่าไม้ บริเวณป่าพระแท่นดงรัง อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี พบว่าการได้รับข้อมูลข่าวสารทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ และตระหนักถึงความสำคัญของการคุ้มครองทรัพยากรป่าไม้ และส่วนใหญ่ไม่ต้องการใช้ประโยชน์ผลผลิตจากป่า ส่วนราษฎรกลุ่มที่ต้องการใช้ประโยชน์ผลผลิตจากป่า มีความต้องการใช้พืชผักป่ากินได้และเห็ดมากที่สุด

กาญจนา (2547) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนมุสลิมกรณีศึกษา ตำบลกลาอ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา พบว่าชุมชนมีการพัฒนารูปแบบการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างต่อเนื่อง โดยมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการระบบตระกูล ที่ใช้วัฒนธรรม ความเชื่อเป็นแนวทางจัดการทรัพยากรป่าไม้ มาเป็นการจัดการในรูปแบบป่าชุมชน มีการพัฒนาแผนการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนจนเกิดเป็นรูปแบบการจัดการทรัพยากรที่มีรูปธรรมมากขึ้น มีการกำหนดกฎระเบียบการใช้ประโยชน์ และจัดการทรัพยากรโดยชุมชน

เพ็ญนุญ (2547) ได้ศึกษาความคิดเห็นของราษฎรที่มีต่อรูปแบบการจัดการทรัพยากรป่าไม้สำหรับหมู่บ้านแม่วคลองลาน อำเภอกลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร พบว่าประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรม มีความต้องการรูปแบบการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ในรูปแบบของป่าเศรษฐกิจ โดยเฉพาะด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และการปลูกพืชยืนต้นเพื่อประโยชน์ด้านการบริโภคและเป็นพืชอุตสาหกรรม ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการป่าแบบอนุรักษ์ ได้แก่ อาชีพหลัก ขนาดพื้นที่ทำกิน ความต้องการ

ที่ดินและการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้โดยเฉพาะไม้สำหรับก่อสร้างบ้านเรือนและเครื่องใช้ ส่วนการจัดการป่าแบบป่าเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพหลัก ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ โดยเฉพาะไม้ฟืนและไม้สำหรับก่อสร้างบ้านเรือน เครื่องใช้ ส่วนการจัดการแบบป่าเอนกประสงค์ ได้แก่ ระดับการศึกษา

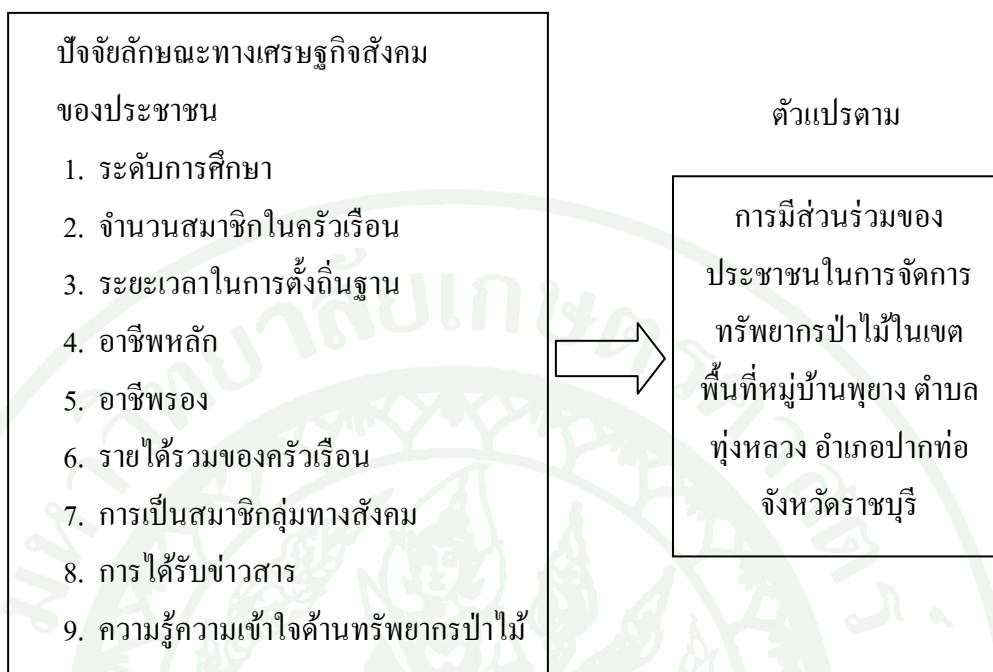
กรอบแนวคิด

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดตัวแปรอิสระ (independent variables) และตัวแปรตาม (dependent variables) ดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ เป็นตัวแปรทางเศรษฐกิจสังคมของประชาชน หมายถึงปัจจัยที่เกี่ยวกับลักษณะประชากร ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ย อาชีพ ศาสนา สถานภาพทางสังคม การได้รับข่าวสาร และความรู้เกี่ยวกับการจัดการ
2. ตัวแปรตาม เป็นตัวแปรที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งในการวิจัยใช้การประเมินระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในขั้นตอนต่างๆ

กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 4 ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานว่าปัจจัยลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมของประชาชนในด้านต่างๆ มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในเขตพื้นที่หมู่บ้านพวยาง ตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ซึ่งรายละเอียดสมมติฐานจะได้กล่าวต่อไป

ตัวแปรอิสระ

ภาพที่ 4 กรอบแนวคิดในการศึกษา

สมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ระดับการศึกษาที่ต่างกันทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ต่างกันทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานที่ต่างกันทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 อาชีพหลักที่ต่างกันทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 5 อาชีพรื่องที่ต่างกันทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ
ทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 6 รายได้รวมของครัวเรือนที่ต่างกันทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน
ในการจัดการทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 7 การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมที่ต่างกันทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 8 การได้รับข่าวสารที่ต่างกันทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
จัดการทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 9 ความรู้ความเข้าใจด้านทรัพยากรป่าไม้ที่ต่างกันทำให้ระดับการมีส่วนร่วม
ของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกัน

อุปกรณ์และวิธีการ

อุปกรณ์

1. เอกสาร ข้อมูลและแผนที่ศึกษาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. อุปกรณ์เครื่องเขียน และกล้องถ่ายภาพหรืออุปกรณ์บันทึกภาพ
3. แบบสัมภาษณ์
4. คอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูป

วิธีการ

1. การศึกษาลักษณะทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนและระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้

1.1 การตรวจเอกสาร โดยการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ศึกษาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ได้แก่ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 10 (ราชบุรี) และหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจต่อสถานการณ์ในชุมชน

1.2 การพัฒนาแบบสัมภาษณ์ จากข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการตรวจเอกสารดังกล่าว นำมาใช้ในการกำหนดคำถามในแบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษา แบ่งเป็น 2 ตอน รายละเอียดปรากฏตามภาคผนวก ก ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วยคำถามเป็นคำถามปลายปิด (closed – end question) จำนวน 11 ข้อ และคำถามให้เลือกตอบได้หลายคำตอบ (multiple choice) จำนวน 9 ข้อ

ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ เมื่อผู้ถูกสัมภาษณ์รับฟังข้อความแต่ละข้อความแล้วสามารถเลือกตอบคำถามที่มีลักษณะเป็นมาตรวัดตามแบบของ Likert's

Scale แบ่งเป็น 3 แนวทาง คือ เข้าร่วมเป็นประจำ เข้าร่วมเป็นบางครั้ง และไม่เคยเข้าร่วม โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

กิจกรรมที่เคยเข้าร่วมเป็นประจำ ให้เท่ากับ	3 คะแนน
กิจกรรมที่เคยเข้าร่วมเป็นบางครั้ง ให้เท่ากับ	2 คะแนน
กิจกรรมที่ไม่เคยเข้าร่วม ให้เท่ากับ	1 คะแนน

จากเกณฑ์การให้คะแนนระดับการมีส่วนร่วมทั้ง 3 ระดับข้างต้น สามารถนำมากำหนดเป็นอันตรภาคชั้น เพื่อวัดระดับการมีส่วนร่วมได้ ดังต่อไปนี้

$$\begin{aligned}
 \text{อันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำที่สุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{3 - 1}{3} \\
 &= 0.66
 \end{aligned}$$

เกณฑ์ดังกล่าวสามารถแปลความหมายเพื่อบ่งบอกระดับการมีส่วนร่วมได้ ดังนี้

การมีส่วนร่วมมาก	คะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ระหว่าง 2.34-3.00
การมีส่วนร่วมปานกลาง	คะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ระหว่าง 1.67-2.33
ไม่มีส่วนร่วมเลย	คะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ระหว่าง 1.00-1.66

นำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวไปทำการทดสอบ (pre-test) กับกลุ่มตัวอย่างในชุมชน เพื่อนำข้อบกพร่องมาตรวจสอบ ปรับปรุง และแก้ไขให้สอดคล้องกับความเข้าใจของผู้สัมภาษณ์ต่อไป

1.3 การสัมภาษณ์ตัวแทนครัวเรือน ต้องวางแผนเตรียมงานก่อนลงภาคสนามเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมทีมงานเป็นสิ่งที่สำคัญ ต้องสร้างความเข้าใจต่อวัตถุประสงค์ร่วมกันอีกครั้ง ดูประเด็นที่จะถาม และพิจารณาร่วมกันว่าจะใช้วิธีการอย่างไร และหาช่วงเวลาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันของชุมชน เนื่องจากจำนวนประชากรในพื้นที่ศึกษานี้ มีอยู่จริงเพียง 86 ครัวเรือนเท่านั้น ในการสัมภาษณ์ตัวแทนครัวเรือน จึงทำการสัมภาษณ์ทั้งหมด

2. การศึกษาแนวคิดในการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้

2.1 การจัดประชุมเชิงกระบวนการ เป็นการประชุมกลุ่มของคณะกรรมการหมู่บ้านอย่างเป็นทางการ มีการระดมความคิดเห็น วิเคราะห์สำรวจตรวจสอบสภาพภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอกชุมชน แนวทางในอนาคต และแนวคิดในการจัดกระบวนการในประเด็นเรื่องการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน โดยเฉพาะการบริหารจัดการในปัจจุบัน ประเด็นปัญหา และแนวทางแก้ไขที่ดีขึ้น การเก็บข้อมูลด้วยวิธีนี้จะใช้ในการตรวจสอบข้อมูลของชุมชนและข้อมูลทรัพยากรได้เป็นอย่างดี ซึ่งสำหรับวิธีการนี้เป็นวิธีที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้เป็นอย่างดี โดยที่ผู้เข้าร่วมประกอบไปด้วย ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการชุมชน จำนวน 16 คน และคณะของศูนย์ศึกษาและพัฒนาวนศาสตร์ชุมชนที่ 10 (ราชบุรี) จำนวน 4 คน รวม 20 คน

2.2 การระดมความคิด เป็นการระดมความคิดเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ในเขตพื้นที่หมู่บ้านพวยง ตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ทั้งนี้ คำถามในส่วนนี้มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด ที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบระบุประเด็นดังกล่าวได้อย่างอิสระ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (qualitative method) โดยการนำเอาข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในขั้นทฤษฎี ซึ่งได้จากการค้นคว้า การตรวจเอกสาร มาประมวลผลวิเคราะห์ เรียบเรียงใหม่เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงต่อเนื่อง และเข้าใจได้ง่ายขึ้น และการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมาได้ แจกแจงในรูปค่าสถิติ โดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และร้อยละ (percentage) ของข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และคำถามอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามแล้วนำมาอธิบาย

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อทดสอบสมมติฐานความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ใช้สถิติอนุมานเพื่อหาความแตกต่างระหว่างตัวแปรที่ศึกษาโดยวิธี F-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 เพื่อทำการทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ โดยการนำข้อมูลที่ได้มารวบรวมแล้วหาความสำคัญโดยดูจากคำตอบที่มีผู้เข้าร่วมตอบเหมือนกันมากที่สุดถึงน้อยที่สุดแล้วนำมาจัดลำดับ และขึ้นกระดานระดมความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมประชุมว่าเห็นด้วยหรือไม่จากปัญหาจะอย่างไร จะไปต่ออย่างไร เป็นกระบวนการกลุ่มโดยชุมชน แล้วรวบรวมเป็นมาตรการเชิงพัฒนาต่อไป

ผลและวิจารณ์

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในเขตพื้นที่ หมู่บ้านพวยาง ตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ผู้ศึกษาได้ดำเนินการวิเคราะห์ โดยแบ่ง การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ส่วน ดังนี้ คือ

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
2. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของผู้ให้สัมภาษณ์
3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้

ผลการศึกษาปรากฏดังต่อไปนี้

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ผลจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของหัวหน้าหรือตัวแทนครัวเรือนที่ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 86 คน ดังรายละเอียดที่แสดงในตารางที่ 1 สามารถอธิบายลักษณะประชากรจำแนกตามสภาพทาง เศรษฐกิจสังคม ได้ดังนี้

เพศ ผู้ให้สัมภาษณ์ประกอบด้วยเพศชาย ร้อยละ 65.10 และเพศหญิง ร้อยละ 34.90

อายุ ผู้ให้สัมภาษณ์มีอายุเฉลี่ย 46 ปี อายุน้อยที่สุด 17 ปี มากที่สุด 76 ปี โดยกลุ่มที่มีอายุ ระหว่าง 41-50 ปี มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 27.90 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 22.10 อายุมากกว่า 61 ปี ร้อยละ 19.80 อายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 15.10 อายุระหว่าง 21-30 ปี ร้อยละ 12.80 และจำนวนน้อยที่สุดคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี ร้อยละ 2.30

ศาสนา ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ

ระดับการศึกษา ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 67.40 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมา ร้อยละ 18.60 จบระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 7.00 ไม่ได้เรียนหนังสือ/ไม่รู้หนังสือ ร้อยละ 4.70 อนุปริญญา/ปวท./ปวส. ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมีน้อยที่สุด ร้อยละ 2.30

สถานภาพสมรส ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 86.00 สมรส รองลงมา ร้อยละ 10.50 เป็นโสด และน้อยที่สุดคือหย่าร้าง ร้อยละ 3.50

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ผู้ให้สัมภาษณ์ระบุว่า มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน โดยส่วนใหญ่ ร้อยละ 61.60 มีสมาชิกในครัวเรือน 3-5 คน รองลงมา ร้อยละ 23.30 มีสมาชิก 6-8 คน และร้อยละ 15.10 มีสมาชิกน้อยกว่า 3 คน

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 95.30 ระบุว่าได้อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษามากกว่า 15 ปี เพียงส่วนน้อย ร้อยละ 4.70 ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตั้งแต่ 11-14 ปี

ที่ดินทำกิน ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 81.40 มีที่ดินเป็นของตนเอง ร้อยละ 16.30 ไม่มีที่ดินทำกิน และร้อยละ 2.30 ระบุว่าเช่าที่จากคนอื่น

อาชีพหลัก ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 65.20 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รองลงมา ได้แก่ อาชีพรับจ้าง ร้อยละ 26.70 ค้าขาย ร้อยละ 5.80 และเป็นลูกจ้าง รัฐ/เอกชน ร้อยละ 2.30

อาชีพรอง ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 59.30 มีอาชีพรองในการเก็บหาของป่า ร้อยละ 26.70 รับจ้าง ร้อยละ 10.50 ทำเกษตรกรรม ร้อยละ 2.30 ค้าขาย และร้อยละ 1.20 ทำหัตถกรรม

แนวคิดในการเปลี่ยนแปลงอาชีพ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 79.00 ไม่คิดที่จะเปลี่ยนอาชีพ ขณะที่ร้อยละ 19.80 ระบุว่าไม่แน่ใจ และร้อยละ 1.20 คิดที่จะเปลี่ยนอาชีพจากการเกษตรไปเป็นอาชีพค้าขายตามตลาดนัด

รายได้เฉลี่ย (บาท/ครัวเรือน/ปี) ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 41.90 ระบุว่าครัวเรือนมีรายได้ประมาณ 20,001-40,000 บาท/ปี ร้อยละ 24.40 มีรายได้ประมาณ 40,001-60,000 บาท/ปี ร้อยละ 14.00 มีรายได้ประมาณ 80,001-100,000 บาท/ปี ร้อยละ 10.50 มีรายได้ประมาณ 60,001-80,000 บาท/ปี ร้อยละ 5.70 มีรายได้มากกว่า 100,001 บาท และร้อยละ 3.50 มีรายได้น้อยกว่า 20,000 บาท/ปี

รายได้หนี้สิน ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 67.40 ระบุว่าตนมีรายได้เพียงพอ ขณะที่ร้อยละ 32.60 ระบุว่ารายได้ไม่เพียงพอ ซึ่งร้อยละ 75.00 ของกลุ่มหลัง เป็นหนี้จากการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้าน และที่เหลือ ร้อยละ 25.00 เป็นหนี้ ธกส.

การเป็นสมาชิกกลุ่มของชุมชน ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 79.10 เป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน โดยร้อยละ 18.60 ระบุว่าตนเป็นคณะกรรมการกลุ่ม ขณะที่ร้อยละ 2.30 ไม่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มใดๆ

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจสังคมของผู้ให้สัมภาษณ์

(n=86)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	
	ครัวเรือน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	56	65.10
หญิง	30	34.90
อายุ (อายุเฉลี่ย 46 ปี)		
น้อยกว่า 20 ปี	2	2.30
21-30 ปี	11	12.80
31-40 ปี	19	22.10
41-50 ปี	24	27.90
51-60 ปี	13	15.10
มากกว่า 61 ปี	17	19.80
ศาสนา		
พุทธ	86	100.00
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียนหนังสือ/ไม่รู้หนังสือ	6	7.00
ประถมศึกษา	58	67.40
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	16	18.60
อนุปริญญา/ปวท./ปวส.	4	4.70
ปริญญาตรี	2	2.30

ตารางที่ 1 (ต่อ)

(n=86)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	
	ครัวเรือน	ร้อยละ
สถานภาพสมรส		
โสด	9	10.50
สมรส	74	86.00
หย่าร้าง	3	3.50
สมาชิกในครัวเรือน(เฉลี่ย 4 คน/ครัวเรือน)		
น้อยกว่า 3 คน	13	15.10
3-5 คน	53	61.60
6-8 คน	20	23.30
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่		
11-14 ปี	4	4.70
15 ปีขึ้นไป	82	95.30
ที่ดินทำกิน		
มีที่ดินของตนเอง	70	81.40
เช่าคนอื่น	2	2.30
ไม่มีที่ดินทำกิน	14	16.30
อาชีพหลัก		
เกษตรกรรม	56	65.20
ค้าขาย	5	5.80
รับจ้าง	23	26.70
ลูกจ้าง รัฐ/เอกชน	2	2.30

ตารางที่ 1 (ต่อ)

(n=86)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	
	ครัวเรือน	ร้อยละ
อาชีพรอง		
เกษตรกรรม	9	10.50
ค้าขาย	2	2.30
รับจ้าง	23	26.70
เก็บหาของป่า	51	59.30
หัตถกรรม	1	1.20
แนวคิดในการเปลี่ยนแปลงอาชีพ		
ไม่คิดเปลี่ยน	68	79.00
คิดจะเปลี่ยน	1	1.20
ไม่แน่ใจ	17	19.80
รายได้เฉลี่ย (บาท/ครัวเรือน/ปี)		
น้อยกว่า 20,000 บาท	3	3.50
20,001-40,000 บาท	36	41.90
40,001-60,000 บาท	21	24.40
60,001-80,000 บาท	9	10.50
80,001-100,000 บาท	12	14.00
มากกว่า 100,001 บาท	5	5.70
รายได้/หนี้สิน		
มีรายได้เพียงพอ	58	67.40
รายได้ไม่เพียงพอ	28	32.60
หนี้สินจากการกู้ยืม		
- กองทุนหมู่บ้าน	21	75.00
- ธกส	7	25.00

ตารางที่ 1 (ต่อ)

(n=86)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	
	ครัวเรือน	ร้อยละ
การเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน		
สมาชิกกลุ่ม	68	79.10
คณะกรรมการกลุ่ม	16	18.60
ไม่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มใดๆ	2	2.30

ผลการศึกษา เรื่องการร่วมรับฟังข่าวสารหรือพูดคุยกับผู้เข้าร่วมดำเนินกิจกรรม ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 83.70 ยังระบุว่าตนเองได้รับการชี้แจง ร่วมรับฟังข่าวสารหรือพูดคุยกับผู้เข้าร่วมดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ โดยมีเจ้าหน้าที่จากศูนย์ศึกษาและพัฒนาวนศาสตร์ชุมชนที่ 10 เข้ามาชี้แจง รวมทั้งจัดทำโครงการป่าชุมชนในพื้นที่ ขณะที่ร้อยละ 16.30 ระบุว่าไม่เคยเข้าร่วม

นอกจากนั้น ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในเขตพื้นที่หมู่บ้านพวยาง ตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ดังรายละเอียดในตารางที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 81.40 ระบุว่าตนมีความรู้และเข้าใจดีเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ขณะที่ร้อยละ 16.30 ระบุว่าพอมีความรู้และเข้าใจบ้าง ส่วนที่ระบุว่าตนไม่รู้และไม่เข้าใจ มีอยู่เพียงร้อยละ 2.30 สำหรับแหล่งข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ คือ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาวนศาสตร์ชุมชนที่ 10

ตารางที่ 2 การร่วมรับฟังข่าวสารและระดับความรู้ความเข้าใจในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของ
ผู้ให้สัมภาษณ์

(n=86)

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การจัดการทรัพยากรป่าไม้	จำนวน	
	ครัวเรือน	ร้อยละ
ร่วมรับฟังข่าวสารหรือพูดคุยกับผู้ที่เข้าร่วม ดำเนินกิจกรรมการจัดการทรัพยากรป่าไม้		
เคย	72	83.70
ไม่เคย	14	16.30
ระดับความรู้ความเข้าใจ		
รู้และเข้าใจดี	70	81.40
รู้และเข้าใจบ้าง	14	16.30
ไม่รู้และไม่เข้าใจ	2	2.30

ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของผู้ให้สัมภาษณ์

ในการนำเสนอผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ เพื่อให้
สอดคล้องกับกิจกรรมของชุมชน จึงแบ่งออกเป็น 4 กิจกรรมหลัก ดังนี้

1. การคิดค้นปัญหาและการวางแผนการจัดการทรัพยากรป่าไม้
2. การดูแล ป้องกัน และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้
3. การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้
4. การติดตาม และประเมินผลการจัดการทรัพยากรป่าไม้

ในการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนโดยประเมิน
จากการเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งในภาพรวมและแต่ละกิจกรรมย่อย โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย และค่า
เบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อจัดระดับการมีส่วนร่วม เป็น 3 ระดับ คือ การเข้าร่วมเป็นประจำ การเข้าร่วม
บางครั้ง และการไม่เคยเข้าร่วม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการคิดค้นปัญหาและการวางแผนการจัดการทรัพยากรป่าไม้

จากการศึกษา พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ให้สัมภาษณ์ในด้านการคิดค้นปัญหาและการวางแผนการจัดการทรัพยากรป่าไม้ เมื่อพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยรวมของทุกกิจกรรมแล้วอยู่ในระดับมาก (2.71 คะแนน) ซึ่งเมื่อวิเคราะห์แยกในแต่ละกิจกรรมย่อย พบว่า การเข้าร่วมกำหนดแนวเขตป่าชุมชนและแนวเขตการจัดการทรัพยากรป่าไม้ มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 2.80 คะแนน รองลงมา ได้แก่ การเข้าร่วมออกกฎระเบียบของชุมชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ การเข้าร่วมกระบวนการทำแผนการจัดการป่าชุมชน และการเข้าร่วมคิดค้นปัญหาและหาแนวทางแก้ปัญหาในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ มีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.77, 2.68 และ 2.58 คะแนน ตามลำดับ รายละเอียดแสดงตามตารางที่ 3

จากค่าคะแนนเฉลี่ย จะเห็นว่า ผู้ที่เข้าร่วมต้องการกระบวนการในการตัดสินใจของทุกๆ ฝ่ายร่วมกัน เช่น ในการจัดทำแนวเขตป่า พื้นที่ของครอบครัวใดที่ติดพื้นป่าควรจะต้องเข้ามารับรู้ และเกิดการยอมรับต่อแนวเขตที่ทำารตกลงกัน ส่วนกฎระเบียบในการจัดการทรัพยากรป่าไม้เป็นกติกาของชุมชนที่เมื่อกำหนดขึ้นมาบังคับใช้แล้วทุกคนในชุมชนต้องยอมรับและต้องปฏิบัติตาม ดังนั้น กระบวนการในการกำหนดกฎระเบียบจึงต้องได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด

สำหรับกิจกรรมการทำแผนการจัดการป่าชุมชน เป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยระยะเวลาในการจัดทำ โดยมีกระบวนการตั้งแต่การเก็บข้อมูลชุมชน การวิเคราะห์ชุมชน ซึ่งการทำงานนั้นต้องมีการวิเคราะห์กันอย่างจริงจัง และในการเขียนแผนก็เป็นไปไม่ได้ที่คนทั้งชุมชนจะเข้าร่วมได้ ดังนั้น ผู้ที่เข้าร่วมในกระบวนการเขียนแผนการจัดการจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาบุคคลให้มีความพร้อมและมีประสบการณ์การทำงานด้านการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างต่อเนื่อง และเป็นบุคคลที่เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มแกนนำในการอนุรักษ์ ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการชุมชน และสมาชิกในชุมชนโดยส่วนใหญ่มักเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการแสดงความคิดเห็น การสะท้อนปัญหาหรือสิ่งที่เกิดขึ้นหรือสิ่งที่อยากให้เป็นในชุมชน และส่งต่อไปให้กลุ่มที่จัดทำแผนการจัดการต่อไป ส่วนกิจกรรมการเข้าร่วมคิดค้นปัญหาและหาแนวทางแก้ปัญหาในการจัดการป่าไม้นั้นเป็นกิจกรรมที่อยู่ในขั้นตอนการคิดและวิเคราะห์ ผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องที่ร่วมในเวทีอย่างเป็นทางการจะน้อยกว่ากิจกรรมที่ลงมือปฏิบัติที่เห็นผลเป็นรูปธรรมดังเช่นกิจกรรมข้างต้น แต่จากการศึกษา พบว่า กระบวนการส่งต่อข้อมูลในการวิเคราะห์ปัญหาและการหาแนวทางแก้ไขเป็นกระบวนการที่เกิดจากการระดมความคิดเห็นและความต้องการของคนในชุมชนจริงๆ

2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการดูแล ป้องกัน และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้

จากการศึกษา พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในด้านการฟื้นฟู ดูแล และป้องกัน เมื่อพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยรวมของทุกกิจกรรมแล้วอยู่ในระดับมาก (2.74 คะแนน) ซึ่งจากการวิเคราะห์แต่ละกิจกรรมย่อย พบว่า การประชาสัมพันธ์ ความสำคัญของการจัดการป่าชุมชนแก่ชาวบ้าน มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด 2.84 คะแนน รองลงมา ได้แก่ การผลักดันนโยบายป่าชุมชน การตรวจตราดูแลพื้นที่ป่าไม้ การสนับสนุนให้เกิดการดำเนินงานพัฒนาป่าชุมชนในหมู่บ้านและพื้นที่อื่นๆ

ตารางที่ 3 ระดับการมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาและวางแผนการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของผู้ให้สัมภาษณ์

กิจกรรม	ระดับการมีส่วนร่วม			— X	S.D.	ระดับ การมี ส่วนร่วม
	เข้าร่วม เป็นประจำ	เข้าร่วม บางครั้ง	ไม่เคย เข้าร่วม			
เข้าร่วมคิดค้นปัญหาและ หาแนวทางแก้ปัญหาใน การจัดการทรัพยากรป่าไม้	54 (62.8)	28 (32.6)	4 (4.7)	2.58	0.583	มาก
เข้าร่วมกำหนดแนวเขตป่า ชุมชน และแนวเขตการ จัดการทรัพยากรป่าไม้	72 (83.7)	11 (12.8)	3 (3.5)	2.80	0.480	มาก
เข้าร่วมออกกฎระเบียบ ของชุมชนในการจัดการ ทรัพยากรป่าไม้	69 (80.2)	15 (17.4)	2 (2.3)	2.77	0.470	มาก
การเข้าร่วมกระบวนการ ทำแผนการจัดการป่า ชุมชน	62 (72.1)	21 (24.4)	3 (3.5)	2.68	0.537	มาก
คะแนนเฉลี่ยรวม				2.71	0.366	มาก

การสำรวจป่า และการเก็บข้อมูลเพื่อนำมาวางแผนการจัดการป่ากับการสร้างศูนย์ข้อมูล
ป่าชุมชน มีคะแนนเฉลี่ย 2.81, 2.76, 2.70, 2.67 และ 2.67 คะแนน ตามลำดับ รายละเอียดแสดงตาม
ตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ระดับการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟู ดูแล ป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้ของผู้ให้สัมภาษณ์

(n=86)

กิจกรรม	ระดับการมีส่วนร่วม			$\bar{X}$	S.D.	ระดับ การมี ส่วนร่วม
	เข้าร่วม เป็นประจำ	เข้าร่วม บางครั้ง	ไม่เคย เข้าร่วม			
การเข้าร่วมกิจกรรมการ สำรวจป่า และเก็บข้อมูล เพื่อนำมาวางแผน	62 (72.1)	20 (23.3)	4 (4.7)	2.67	0.562	มาก
การเข้าร่วมกิจกรรมการ ตรวจตรา ดูแลพื้นที่ป่า	69 (80.2)	14 (16.3)	3 (3.5)	2.76	0.501	มาก
การเข้าร่วมกิจกรรมการ สร้างศูนย์ข้อมูลป่าชุมชน	61 (70.9)	22 (25.6)	3 (3.5)	2.67	0.541	มาก
การประชาสัมพันธ์ ความสำคัญของการจัดการ ป่าชุมชนแก่ชาวบ้าน	76 (88.4)	7 (8.1)	3 (3.5)	2.84	0.447	มาก
การสนับสนุนให้เกิดการ ดำเนินงานพัฒนาป่าชุมชน ในหมู่บ้านและพื้นที่อื่นๆ	64 (74.4)	19 (22.1)	3 (3.5)	2.70	0.528	มาก
การร่วมในกิจกรรมการ ผลักดันนโยบายป่าชุมชน	72 (83.7)	12 (14.0)	2 (2.3)	2.81	0.447	มาก
คะแนนเฉลี่ยรวม				2.74	0.347	มาก

จากค่าคะแนนเฉลี่ย จะเห็นว่า การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้นั้นจะเป็นการพูดคุยสื่อสารกันในวงสนทนาระหว่างเครือข่าย หรือการสั่งสอนของผู้นำศาสนา และบุคคลที่คนในชุมชนเคารพนับถือ รองลงมาคือ การผลักดันนโยบายในกิจกรรมนี้ผู้ที่เข้ามามีบทบาทในการทำงานจะเป็นกลุ่มอนุรักษ์ซึ่งปัจจุบันมีการผลักดันให้บรรจุเป็นแผนจัดการทรัพยากรป่าไม้ระดับตำบล และการตรวจตราดูแลป่าไม้ ซึ่งเป็นกิจกรรมด้านการป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ดึงดูดให้ชาวบ้านได้ตระหนักถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ได้ดี เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน โดยเฉพาะการเดินป่าเพื่อตรวจป่า ส่วนกิจกรรม 2 กิจกรรมที่ได้รับความร่วมมือน้อย คือ การพยายามที่จะรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนและทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนไว้เพื่อเป็นฐานข้อมูลของชุมชนเพื่อให้สามารถมีแหล่งข้อมูลเหล่านี้ และใช้เป็นสถานที่ในการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน คือ การสร้างศูนย์ข้อมูล จะได้รับความร่วมมือของคนในชุมชนทั้งทุนด้านแรงงาน และทุนทรัพย์

3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้

จากการศึกษา พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชุมชนอยู่ในระดับมาก (คะแนนเฉลี่ยรวม 2.65 คะแนน) และเมื่อพิจารณาการใช้ประโยชน์แต่ละด้าน พบว่า การใช้จากป่าทั้งใช้ในครัวเรือนและเพื่อการเกษตรมีผู้มีส่วนร่วมมากที่สุด 2.80 คะแนน รองลงมาได้แก่ การนำไม้จากป่ามาใช้ประโยชน์ในครัวเรือนเพื่อการก่อสร้าง ทำฟืน ถ่านในการหุงต้มอาหาร การเก็บหาของป่าทั้งเพื่อขายและบริโภคในครัวเรือน เนื่องจากป่ามีความหลากหลายของทรัพยากรที่เป็นพืชอาหารมาก ได้แก่ ไม้รวก หน่อไม้ เห็ด ฯลฯ และใช้ประโยชน์จากป่าโดยเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ มีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.63, 2.62 และ 2.56 คะแนน ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 5

4. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการติดตาม และประเมินผลการจัดการทรัพยากรป่าไม้

จากการศึกษา พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการติดตามและประเมินผลการจัดการทรัพยากรป่าไม้ อยู่ในระดับมาก (คะแนนเฉลี่ยรวม 2.78 คะแนน) ซึ่งกิจกรรมที่มีผู้มีส่วนร่วมมากที่สุด คือ การแสดงความคิดเห็นต่อการทำงานอนุรักษ์ป่าไม้ 2.84 คะแนน

ตารางที่ 5 ระดับการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของผู้ให้สัมภาษณ์

(n=86)

กิจกรรม	ระดับการใช้ประโยชน์			$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
	ใช้เป็นประจำ	ใช้บางครั้ง	ไม่เคยใช้			
การใช้น้ำที่มีแหล่งต้นน้ำมาจากป่า	72 (83.7)	11 (12.8)	3 (3.5)	2.80	0.480	มาก
การเก็บหาของป่าเพื่อการค้า เพื่อใช้และบริโภคในครัวเรือน	57 (66.3)	26 (30.2)	3 (3.5)	2.62	0.554	มาก
การนำไม้จากป่ามาใช้ประโยชน์ในครัวเรือน	58 (67.4)	25 (29.1)	3 (3.5)	2.63	0.551	มาก
การเข้าไปพักผ่อนหย่อนใจในป่าไม้	51 (59.3)	33 (38.4)	2 (2.3)	2.56	0.543	มาก
คะแนนเฉลี่ยรวม				2.65	0.361	มาก

รองลงมา ได้แก่ การตรวจสอบการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ให้เป็นไปตามกฎระเบียบ และการปรับปรุงแผนการจัดการป่าไม้ มีคะแนนเฉลี่ย 2.82 และ 2.68 คะแนน ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 6

จากค่าคะแนนเฉลี่ย จะเห็นว่า การให้ข้อมูลความคิดเห็นจะเป็นสิ่งสะท้อนเพื่อการปรับปรุงมากกว่า ส่วนการตรวจสอบการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ให้เป็นไปตามกฎระเบียบจะอยู่ในระดับต่ำกว่า เพราะส่วนใหญ่เชื่อมั่นในการทำงานของแกนนำและกฎระเบียบที่มีอยู่ในชุมชน และการปรับปรุงแผนนั้นต้องอาศัยกระบวนการในการวิเคราะห์ ดังนั้น ผู้ที่เข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าวจะมาจากแกนนำหรือคณะกรรมการและเป็นผู้ที่อยู่ในกระบวนการจัดทำแผนการจัดการป่ามาตั้งแต่ต้น

ตารางที่ 6 ระดับการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของผู้ให้สัมภาษณ์

(n=86)

กิจกรรม	ระดับการมีส่วนร่วม			$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
	เข้าร่วมเป็นประจำ	เข้าร่วมบางครั้ง	ไม่เคยเข้าร่วม			
เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการทำงานอนุรักษ์ป่า	75 (87.2)	9 (10.5)	2 (2.3)	2.84	0.420	มาก
เข้าร่วมในการปรับปรุงแผนการจัดการป่าไม้	61 (70.9)	23 (26.7)	2 (2.3)	2.68	0.514	มาก
เข้าร่วมตรวจสอบการใช้ประโยชน์จากป่าให้เป็นไปตามกฎระเบียบ	73 (84.9)	11 (12.8)	2 (2.3)	2.82	0.439	มาก
คะแนนเฉลี่ยรวม				2.78	0.338	มาก

จากการศึกษา พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดการทรัพยากรป่าไม้ทั้ง 4 ขั้นตอน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.72 คะแนน โดยขั้นตอนการติดตามและประเมินผลมีค่าคะแนนสูงสุด 2.78 คะแนน ตามด้วย การดูแล ป้องกัน และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ 2.74 คะแนน การคิดค้นปัญหาและการวางแผนการจัดการทรัพยากร 2.71 คะแนน และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ 2.65 คะแนน รายละเอียดดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7_ ระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของผู้ให้สัมภาษณ์

(n=86)

กิจกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
การคิดค้นปัญหาและการวางแผนการจัดการทรัพยากรป่าไม้	2.71	0.366	มาก
การดูแล ป้องกัน และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้	2.74	0.347	มาก
การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้	2.65	0.361	มาก
การติดตาม และประเมินผลการจัดการทรัพยากรป่าไม้	2.78	0.338	มาก
รวม	2.72	0.287	มาก

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้

จากการทดสอบสมมติฐานที่ 1 พบว่า ระดับการศึกษาของผู้ให้สัมภาษณ์ไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในภาพรวม ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างไรก็ตาม ระดับการศึกษาของผู้ให้สัมภาษณ์มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการติดตามและประเมินผลการจัดการทรัพยากรป่าไม้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 รายละเอียดแสดงตามตารางที่ 8

ตารางที่ 8 การวิเคราะห์อิทธิพลของระดับการศึกษากับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการ
ทรัพยากรป่าไม้

(n=86)

กิจกรรม	แหล่งความแปรปรวน	DF	SS	MS	F	Sig.
การคิดค้นปัญหาและ การวางแผนการจัด การ	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	4	.839	.210	1.602	.182
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	81	10.601	.131		
	รวม	85	11.440			
การฟื้นฟูและดูแล รักษาทรัพยากรป่าไม้	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	4	.554	.138	1.155	.337
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	81	9.710	.120		
	รวม	85	10.264			
การใช้ประโยชน์ ทรัพยากรป่าไม้	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	4	.849	.212	1.674	.164
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	81	10.265	.127		
	รวม	85	11.114			
การติดตามและ ประเมินผลการจัด การทรัพยากรป่าไม้	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	4	1.316	.329	3.156	.018*
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	81	8.443	.104		
	รวม	85	9.758			
รวมทั้ง 4 กิจกรรม	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	4	.754	.188	2.435	.054
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	81	6.268	.077		
	รวม	85	7.021			

จากการทดสอบสมมติฐานที่ 2 พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ต่างกันมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการทรัพยากรป่าไม้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ต่างกันทำให้ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ในทุกกิจกรรมแตกต่างกัน รายละเอียดแสดงตามตารางที่ 9

ตารางที่ 9 การวิเคราะห์อิทธิพลของจำนวนสมาชิกในครัวเรือนกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้

(n=86)

กิจกรรม	แหล่งความแปรปรวน	DF	SS	MS	F	Sig.
การคิดค้นปัญหาและ	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	7	4.407	.630	6.983	.000*
การวางแผนการจัด	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	78	7.033	.090		
การ	รวม	85	11.440			
การฟื้นฟูและดูแล	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	7	3.948	.564	6.966	.000*
รักษาทรัพยากรป่าไม้	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	78	6.315	.081		
	รวม	85	10.264			
การใช้ประโยชน์	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	7	2.429	.347	3.116	.006*
ทรัพยากรป่าไม้	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	78	8.685	.111		
	รวม	85	11.114			
การติดตามและ	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	7	3.975	.568	7.660	.000*
ประเมินผลการจัด	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	78	5.783	.074		
การทรัพยากรป่าไม้	รวม	85	9.758			
รวมทั้ง 4 กิจกรรม	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	7	3.405	.486	10.495	.000*
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	78	3.616	.046		
	รวม	85	7.021			

จากการทดสอบสมมติฐานที่ 3 พบว่า ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานที่ต่างกันของผู้ให้สัมภาษณ์ไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานที่ต่างกันทำให้ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ในทุกกิจกรรมไม่แตกต่างกัน รายละเอียดแสดงตามตารางที่ 10

ตารางที่ 10 การวิเคราะห์อิทธิพลของระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานกับระดับการมีส่วนร่วม
ในการจัดการทรัพยากรป่าไม้

(n=86)

กิจกรรม	แหล่งความแปรปรวน	DF	SS	MS	F	Sig.
การคิดค้นปัญหาและ	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	1	.042	.042	.311	.579
การวางแผนการจัด	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	84	11.397	.136		
การ	รวม	85	11.440			
การฟื้นฟูและดูแล	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	1	.008	.008	.065	.799
รักษาทรัพยากรป่าไม้	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	84	10.256	.122		
	รวม	85	10.264			
การใช้ประโยชน์	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	1	.034	.034	.258	.613
ทรัพยากรป่าไม้	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	84	11.080	.132		
	รวม	85	11.114			
การติดตามและ	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	1	.006	.006	.049	.825
ประเมินผลการจัด	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	84	9.753	.116		
การทรัพยากรป่าไม้	รวม	85	9.758			
รวมทั้ง 4 กิจกรรม	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	1	.010	.010	.122	.728
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	84	7.011	.083		
	รวม	85	7.021			

จากการทดสอบสมมติฐานที่ 4 พบว่า อาชีพหลักที่ต่างกันของผู้ให้สัมภาษณ์ไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ อาชีพหลักที่ต่างกันทำให้ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ในทุกกิจกรรมไม่แตกต่างกัน รายละเอียดแสดงตามตารางที่ 11

ตารางที่ 11 การวิเคราะห์อิทธิพลของอาชีพหลักกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้

(n=86)

กิจกรรม	แหล่งความแปรปรวน	DF	SS	MS	F	Sig.
การคิดค้นปัญหาและ	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	4	.623	.156	1.166	.332
การวางแผนการจัด	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	81	10.817	.134		
การ	รวม	85	11.440			
การฟื้นฟูและดูแล	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	4	.153	.038	.306	.873
รักษาทรัพยากรป่าไม้	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	81	10.111	.125		
	รวม	85	10.264			
การใช้ประโยชน์	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	4	.454	.114	.863	.490
ทรัพยากรป่าไม้	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	81	10.660	.132		
	รวม	85	11.114			
การติดตามและ	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	4	.346	.086	.744	.565
ประเมินผลการจัด	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	81	9.413	.116		
การทรัพยากรป่าไม้	รวม	85	9.758			
รวมทั้ง 4 กิจกรรม	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	4	.175	.044	.517	.723
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	81	6.846	.085		
	รวม	85	7.021			

จากการทดสอบสมมติฐานที่ 5 พบว่า อาชีพรองที่ต่างกันของผู้ให้สัมภาษณ์ไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ อาชีพรองที่ต่างกันทำให้ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ในทุกกิจกรรมไม่แตกต่างกัน รายละเอียดแสดงตามตารางที่ 12

ตารางที่ 12 การวิเคราะห์อิทธิพลของอาชีพรองกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการ
ทรัพยากรป่าไม้

(n=86)

กิจกรรม	แหล่งความแปรปรวน	DF	SS	MS	F	Sig.
การคิดค้นปัญหาและ	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	5	.619	.124	.916	.475
การวางแผนการจัด	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	80	10.820	.135		
การ	รวม	85	11.440			
การฟื้นฟูและดูแล	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	5	.246	.049	.393	.852
รักษาทรัพยากรป่าไม้	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	80	10.018	.125		
	รวม	85	10.264			
การใช้ประโยชน์	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	5	.959	.192	1.511	.196
ทรัพยากรป่าไม้	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	80	10.155	.127		
	รวม	85	11.114			
การติดตามและ	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	5	.180	.036	.301	.911
ประเมินผลการจัด	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	80	9.578	.120		
การทรัพยากรป่าไม้	รวม	85	9.758			
รวมทั้ง 4 กิจกรรม	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	5	.233	.047	.548	.739
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	80	6.789	.085		
	รวม	85	7.021			

จากการทดสอบสมมติฐานที่ 6 พบว่า รายได้รวมครัวเรือนของผู้ให้สัมภาษณ์ที่แตกต่างกัน
ไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
ที่ตั้งไว้ กล่าวคือ รายได้รวมครัวเรือนที่ต่างกันทำให้ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่า
ไม้ ในทุกกิจกรรมไม่แตกต่างกัน รายละเอียดแสดงตามตารางที่ 13

ตารางที่ 13 การวิเคราะห์อิทธิพลของรายได้รวมของครัวเรือนกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้

(n=86)

กิจกรรม	แหล่งความแปรปรวน	DF	SS	MS	F	Sig.
การคิดค้นปัญหาและ	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	5	1.138	.228	1.767	.129
การวางแผนการจัด	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	80	10.302	.129		
การ	รวม	85	11.440			
การฟื้นฟูและดูแล	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	5	.761	.152	1.282	.280
รักษาทรัพยากรป่าไม้	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	80	9.502	.119		
	รวม	85	10.264			
การใช้ประโยชน์	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	5	.883	.177	1.380	.241
ทรัพยากรป่าไม้	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	80	10.232	.128		
	รวม	85	11.114			
การติดตามและ	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	5	.608	.122	1.063	.387
ประเมินผลการจัด	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	80	9.151	.114		
การทรัพยากรป่าไม้	รวม	85	9.758			
รวมทั้ง 4 กิจกรรม	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	5	.531	.106	1.308	.269
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	80	6.491	.081		
	รวม	85	7.021			

จากการทดสอบสมมติฐานที่ 7 พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมของผู้ให้สัมภาษณ์มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการทรัพยากรป่าไม้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมที่ต่างกันทำให้ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ในทุกกิจกรรมแตกต่างกัน รายละเอียดแสดงตามตารางที่ 14

ตารางที่ 14 การวิเคราะห์อิทธิพลของการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมกับระดับการมีส่วนร่วม
ในการจัดการทรัพยากรป่าไม้

(n=86)

กิจกรรม	แหล่งความแปรปรวน	DF	SS	MS	F	Sig.
การคิดค้นปัญหาและ	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	4.508	2.254	26.989	.000*
การวางแผนการจัด	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	83	6.932	.084		
การ	รวม	85	11.440			
การฟื้นฟูและดูแล	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	5.762	2.881	53.119	.000*
รักษาทรัพยากรป่าไม้	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	83	4.502	.054		
	รวม	85	10.264			
การใช้ประโยชน์	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	1.262	.631	5.317	.007*
ทรัพยากรป่าไม้	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	83	9.852	.119		
	รวม	85	11.114			
การติดตามและ	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	4.329	2.164	33.084	.000*
ประเมินผลการจัด	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	83	5.430	.065		
การทรัพยากรป่าไม้	รวม	85	9.758			
รวมทั้ง 4 กิจกรรม	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	3.713	1.856	46.573	.000*
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	83	3.308	.040		
	รวม	85	7.021			

จากการทดสอบสมมติฐานที่ 8 พบว่า การได้รับข่าวสารที่ต่างกันของผู้ให้สัมภาษณ์มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ การได้รับข่าวสารที่ต่างกันทำให้ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ในทุกกิจกรรมแตกต่างกัน รายละเอียดแสดงตามตารางที่ 15

ตารางที่ 15 การวิเคราะห์อิทธิพลของการได้รับข่าวสารกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการ
ทรัพยากรป่าไม้

(n=86)

กิจกรรม	แหล่งความแปรปรวน	DF	SS	MS	F	Sig.
การคิดค้นปัญหาและ	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	5.721	2.860	41.516	.000*
การวางแผนการจัด	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	83	5.719	.069		
การ	รวม	85	11.440			
การฟื้นฟูและดูแล	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	6.027	3.014	59.040	.000*
รักษาทรัพยากรป่าไม้	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	83	4.237	.051		
	รวม	85	10.264			
การใช้ประโยชน์	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	1.395	.698	5.958	.004*
ทรัพยากรป่าไม้	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	83	9.719	.117		
	รวม	85	11.114			
การติดตามและ	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	4.862	2.431	41.201	.000*
ประเมินผลการจัด	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	83	4.897	.059		
การทรัพยากรป่าไม้	รวม	85	9.758			
รวมทั้ง 4 กิจกรรม	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	4.192	2.096	61.483	.000*
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	83	2.829	.034		
	รวม	85	7.021			

จากการทดสอบสมมติฐานที่ 9 พบว่า ความรู้ความเข้าใจด้านทรัพยากรป่าไม้ที่ต่างกันของ
ผู้ให้สัมภาษณ์มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการทรัพยากรป่าไม้ อย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ความรู้ความเข้าใจด้านทรัพยากร
ป่าไม้ที่ต่างกันทำให้ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ในทุกกิจกรรมแตกต่างกัน
รายละเอียดแสดงตามตารางที่ 16

ตารางที่ 16 การวิเคราะห์อิทธิพลของความรู้ความเข้าใจด้านทรัพยากรป่าไม้กับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้

(n=86)

กิจกรรม	แหล่งความแปรปรวน	DF	SS	MS	F	Sig.
การคิดค้นปัญหาและ	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	1	2.554	2.554	24.140	.000*
การวางแผนการจัด	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	84	8.886	.106		
การ	รวม	85	11.440			
การฟื้นฟูและดูแล	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	1	1.836	1.836	18.306	.000*
รักษาทรัพยากรป่าไม้	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	84	8.427	.100		
	รวม	85	10.264			
การใช้ประโยชน์	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	1	.762	.762	6.182	.015*
ทรัพยากรป่าไม้	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	84	10.352	.123		
	รวม	85	11.114			
การติดตามและ	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	1	2.146	2.146	23.683	.000*
ประเมินผลการจัด	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	84	7.612	.091		
การทรัพยากรป่าไม้	รวม	85	9.758			
รวมทั้ง 4 กิจกรรม	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	1	1.750	1.750	27.881	.000*
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	84	5.271	.063		
	รวม	85	7.021			

การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดของชุมชน

จากการศึกษา พบว่า ผู้เข้าร่วมประชุมระดมความคิดเห็นส่วนใหญ่ เห็นว่าชุมชนบ้านพวยงมีจุดแข็งในหลายด้าน โดยผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนเห็นว่าคนในชุมชนส่วนใหญ่มีความสามัคคีกันดี ร้อยละ 95 เห็นว่าพระสงฆ์และผู้นำชุมชนเป็นตัวอย่างที่ดี ร้อยละ 85 เห็นว่ามีกฎระเบียบของหมู่บ้านที่ชัดเจน ร้อยละ 80 เห็นว่ามีการจำแนกพื้นที่การใช้ประโยชน์อย่างชัดเจน และร้อยละ 75 เห็นว่าป่าผืนนี้มีความอุดมสมบูรณ์ สำหรับจุดอ่อนของชุมชนบ้านพวยงผู้เข้าร่วมประชุมระดมความคิดเห็นส่วนใหญ่เห็นว่าการทำเกษตรได้ผลผลิตไม่ดีเท่าที่ควรเนื่องจากขาดแคลนน้ำ ร้อยละ 95 เห็นว่าคนใน

ชุมชนมีหนี้สินซึ่งเกิดจากการลงทุนทำการเกษตร ร้อยละ 85 เห็นว่าคนในชุมชนบางกลุ่มเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวอยู่ และร้อยละ 80 เห็นว่าสภาพพื้นที่เป็นภูเขาจึงทำให้ยากต่อการทำการเกษตร

ในส่วนของโอกาส ผู้เข้าร่วมประชุมระดมความเห็นส่วนใหญ่เห็นว่าการสนับสนุนและให้คำแนะนำในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติจากสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 10 (ราชบุรี) ร้อยละ 95 เห็นว่าการสนับสนุนงบประมาณจากบริษัทผลิตไฟฟ้าราชบุรี โฮลดิ้ง จำกัด ร้อยละ 90 เห็นว่ามีเงินทุนหลายกองทุนในหมู่บ้าน ร้อยละ 80 เห็นว่ามีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ของชุมชน ในด้านปัญหาอุปสรรคของชุมชนบ้านพวยาง ผู้เข้าร่วมประชุมระดมความเห็นส่วนใหญ่เห็นว่าราคาผลผลิตการเกษตรไม่แน่นอน ร้อยละ 95 เห็นว่าการคมนาคมไม่สะดวก และร้อยละ 80 เห็นว่ายังมีผู้มีอิทธิพลภายนอกเข้ามาลักลอบตัดไม้ รายละเอียดแสดงตามตารางที่ 17

ตารางที่ 17 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดของชุมชนบ้านพวยาง

(n=20)

ผลการวิเคราะห์	จำนวน	
	คน	ร้อยละ
จุดแข็ง		
1. ความสามัคคีของคนในชุมชนส่วนใหญ่	20	100
2. พระสงฆ์และผู้นำชุมชนเป็นผู้นำที่ดีให้แก่คนในชุมชน	19	95
3. มีกฎระเบียบที่ชัดเจน	17	85
4. มีการจำแนกพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างชัดเจน	16	80
5. ป่าบ้านพวยางมีความอุดมสมบูรณ์	15	75
จุดอ่อน		
1. การเกษตรได้ผลผลิตไม่ดีเท่าที่ควรเนื่องจากขาดแคลนน้ำ	20	100
2. คนในชุมชนมีหนี้สินซึ่งเกิดจากการลงทุนทางการเกษตร	19	95
3. คนในชุมชนบางกลุ่มยังเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวอยู่	17	85
4. สภาพพื้นที่เป็นภูเขาจึงทำให้ยากต่อการทำการเกษตร	16	80

ตารางที่ 17 (ต่อ)

(n=20)

ผลการวิเคราะห์	จำนวน	
	คน	ร้อยละ
โอกาส		
1. การสนับสนุนและให้คำแนะนำในการบริหารจัดการทรัพยากร		
ธรรมชาติจากสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 10 (ราชบุรี)	20	100
2. มีการสนับสนุนงบประมาณจากบริษัทผลิตไฟฟ้าราชบุรี		
โฮลดิ้ง จำกัด	19	95
3. เงินทุนหลายกองทุนในหมู่บ้าน	18	90
4. มีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ของชุมชน	16	80
อุปสรรค		
1. ผลผลิตการเกษตรไม่แน่นอน	20	100
2. การคมนาคมไม่สะดวก	19	95
3. มักจะมีผู้มีอิทธิพลเข้ามาลักลอบตัดไม้	16	80

แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนบ้านพวยาง

จากการศึกษา พบว่า ผู้เข้าร่วมประชุมระดมความคิดเห็นได้เสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนพวยาง ไว้หลากหลายประเด็น โดยทั้งหมดเห็นว่าควรมีแนวทางการพัฒนาเพื่อสร้างเครือข่ายในการดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ ร้อยละ 95 เห็นว่าควรจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ ร้อยละ 85 เห็นว่าควรทำฝายชะลอน้ำเพื่อเพิ่มความชุ่มชื้นให้กับป่า ร้อยละ 80 เห็นว่าควรกำหนดให้มีการปลูกเสริมป่าอยู่ประจำและตั้งกองทุนป่าชุมชน เพื่อนำมาพัฒนาป่าชุมชน ร้อยละ 75 เห็นว่าควรประชาสัมพันธ์กฎระเบียบของป่าชุมชนให้มากกว่าเดิม รายละเอียดแสดงตามตารางที่ 18

ตารางที่ 18 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนพวยาง

(n=20)

แนวทางการพัฒนา	จำนวน	
	คน	ร้อยละ
1. สร้างเครือข่ายในการดูแลรักษาป่า	20	100
2. จัดกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ เช่น การปลูกต้นไม้ เพื่อกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดจิตสำนึก	19	95
3. ทำฝายชะลอน้ำเพื่อเพิ่มความชุ่มชื้นให้กับป่า	17	85
4. กำหนดให้มีการปลูกเสริมป่าอยู่เป็นประจำ	16	80
5. ตั้งกองทุนป่าชุมชน เพื่อนำมาพัฒนาป่าชุมชนต่อไป	16	80
6. ควรประชาสัมพันธ์กฎระเบียบของป่าชุมชนให้คนทั่วไปทราบ	15	75

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในเขตพื้นที่หมู่บ้านพวยาง ตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาไว้ดังนี้ (1) เพื่อศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมของประชาชนในพื้นที่ศึกษา (2) เพื่อประเมินระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของประชาชน และ (3) เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมของประชาชน ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ประชาชนบ้านพวยางทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 46 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด มีสถานภาพสมรส และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4 คน อาศัยอยู่ในพื้นที่มากกว่า 15 ปี ขึ้นไป มีที่ดินเป็นของตนเอง เป็นสมาชิกกลุ่มของชุมชน มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และเก็บหาของป่าเป็นอาชีพรอง มีรายได้เฉลี่ย 20,001 - 40,000 บาท/ครัวเรือน/ปี ส่วนใหญ่ระบุว่า มีรายได้พอเพียง สำหรับผู้ที่มีรายได้ไม่เพียงพอ กู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้าน และกู้จาก ธกส.

2. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของประชาชน ผลการศึกษา สรุปได้ว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนอยู่ในระดับมาก มีค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 2.72 โดยกิจกรรมที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 2.78 คะแนน คือ กิจกรรมการติดตามและประเมินผลการจัดการทรัพยากรป่าไม้ รองลงมา ได้แก่ กิจกรรมการดูแล ป้องกัน และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ การคิดค้นปัญหาและการวางแผนการจัดการทรัพยากรป่าไม้ และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ มีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.74, 2.71 และ 2.65 ตามลำดับ

3. ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมของประชาชนที่มีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ประกอบด้วย จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม การได้รับข่าวสาร และความรู้ความเข้าใจด้านทรัพยากรป่าไม้ โดยปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวมีผลทำให้ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนแตกต่างกันออกไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

1. ในการศึกษาชุมชนด้านข้อมูล ด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมของหมู่บ้านพยาง พบว่า อาชีพหลักของประชาชน คือ อาชีพเกษตรกรรม และอาชีพรองลงมา คือ รับจ้าง แต่กลุ่มที่ทำงานรับจ้างอย่างเดียวยังส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนในวัยทำงาน (อายุ 20-40 ปี) และทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม และห้างขนาดใหญ่ จึงเห็นว่าต่อไปในอนาคต ชุมชนนี้อาจมีปัญหาลาถดถอยแรงงานภาคการเกษตร ดังนั้น การส่งเสริมอาชีพและจัดกองทุนอุดหนุนอาชีพต่างๆ นับเป็นแนวทางที่ควรดำเนินการเพื่อดึงแรงงานคืนถิ่น
2. ในการศึกษาทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า หากมีการส่งเสริมกิจกรรมการปลูกและฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้อย่างต่อเนื่องทุกปีจะทำให้ป่ามีความหลากหลายของพืชพรรณมากขึ้นและสามารถเป็นแหล่งผลิตอาหารที่ยั่งยืนของชุมชนต่อไปในอนาคต อย่างไรก็ตาม ควรมีชุดลาดตระเวนป่าเพื่อป้องกันรักษาป่าและป้องกันไฟป่า นอกจากนี้ ควรจัดให้มีอุปกรณ์ต่างๆ เช่น วิทยุสื่อสาร กล้อง อุปกรณ์ดับไฟป่า เพื่อใช้ในการติดต่อและรวบรวมภาพการกระทำผิดของผู้ลักลอบตัดไม้
3. ด้านการบริหารจัดการป่า ควรมีหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการแนะนำส่งเสริมการบริหารจัดการป่าให้มากกว่าที่มีอยู่ เนื่องจากในปัจจุบันส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มผู้นำชุมชน เช่น สมาชิก อบต. ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ฯลฯ ส่วนกลุ่มอื่นจะมีบทบาทน้อย เจ้าหน้าที่จะต้องประชาสัมพันธ์และคอยกระตุ้นให้คนกลุ่มอื่นๆ ได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ด้วย เช่น กลุ่มผู้หญิงที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากป่า กลุ่มเยาวชน เป็นต้น นอกจากนี้ ควรขยายเป็นเครือข่ายไปสู่ชุมชนใกล้เคียงให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการป่าด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการศึกษาเห็นว่าควรศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน และศึกษาการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ เพื่อที่จะได้เข้าถึงข้อมูลโดยตรงและง่ายต่อการทำงานในพื้นที่ นอกจากนี้ควรศึกษาชุมชนอื่นๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบข้อแตกต่างกัน

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 2547. คู่มือการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า. กรุงเทพฯ.

กาญจนา ทิพย์มาก. 2547. การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนมุสลิม กรณีศึกษา ตำบลกาลอ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,

เกษม จันทร์แก้ว. 2525. วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. อักษรสยามพิมพ์. กรุงเทพฯ.

_____. 2536. การจัดการสิ่งแวดล้อม. ในหน้า 80 นิเวศวิทยาและการจัดการทรัพยากรป่าไม้ เอกสารการสอน หน่วยที่ 8-15 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

จินตนา สุขจามันท์. 2549. การศึกษาและการพัฒนาชุมชน. สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, กรุงเทพฯ.

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. 2535. วิวัฒนาการของการบุกเบิกที่ดินทำกินในเขตป่า. สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนาศึกษา, กรุงเทพฯ.

ดุสิต เวชกิจ. 2535. การมีส่วนร่วมของประชาชนและการระดมทรัพยากรเพื่อการป่าไม้ชุมชน, น. 199-245. ใน เอกสารการสอนชุดวิชา การป่าไม้ชุมชน. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

ดำรงศักดิ์ ชัยสนธิ และ สุณี เลิศแสงกิจ. 2537. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. สำนักพิมพ์วังอักษร. กรุงเทพฯ.

ถวิลวดี บุรีกุล. 2548. การมีส่วนร่วม: แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ. สถาบันพระปกเกล้า, กรุงเทพฯ.

ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. 2527. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. ศักดิ์โสการพิมพ์, กรุงเทพฯ.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. 2546. การมีส่วนร่วม: หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง. สำนักพิมพ์ 598 Print, เชียงใหม่.

ประสพสุข คีรินทร์. 2531. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. 2543. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, กรุงเทพฯ.

พิเศษ เสนาวงษ์ และคณะ. 2547. รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, กรุงเทพฯ.

เพิ่มบุญ จูทะเทมีย์. 2547. ความคิดเห็นของราษฎรที่มีต่อรูปแบบการจัดการทรัพยากรป่าไม้สำหรับหมู่บ้านแม่คดลองลาน อำเภอดงลาน จังหวัดกำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. 2526. หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท. สำนักพิมพ์ไทยอนุเคราะห์ไทย, กรุงเทพฯ.

รักษาดิ วัฒนาประชากุล. 2542. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสวนป่ากลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,

วรลักษณ์ ไชยทัต และคณะ. 2544. การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม Participatory Learning Process. สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ 1. หจก. เชียงใหม่ บี เอส การพิมพ์, เชียงใหม่.

สมบูรณ์ อำพนพนารัตน์. 2542. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันไฟฟ้า กรณีศึกษา อุทยาน
แห่งชาติเขาสามหลั่น จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,

สมพร แสงชัย. 2527. การพัฒนาคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐานของประชาชน. **เทศาภิบาล**. หน้า 79
กรุงเทพฯ.

สมศักดิ์ สุขวงศ์. 2550. การจัดการป่าชุมชน: เพื่อคนและเพื่อป่า. บริษัททวิทัศน์การพิมพ์,
กรุงเทพฯ.

สันติ ศิริเลิศ. 2545. ความต้องการของราษฎรท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรป่าไม้
บริเวณป่าพระแท่นดงรัง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท.
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,

สุรพล จันทราปัติย์. 2544. การนิเทศในการบริหารโครงการส่งเสริมเกษตร. เอกสารการสอนชุด
วิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

สุวรรณณี คงทอง. 2536. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนในท้องที่
อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,

สามัคคี บุญยะวัฒน์. 2535. ป่าต้นน้ำลำธารและการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ, น. 118-149. ใน
การพัฒนาทรัพยากรป่าไม้. คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

สามัคคี บุญยะวัฒน์. 2538. การจัดการสิ่งแวดล้อมป่าไม้. เอกสารประกอบการสอนวิชา 301481.
คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2550. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
2550. กองการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, กรุงเทพฯ.

เสน่ห์ จามริก. 2540. การเมืองไทยกับการพัฒนารัฐธรรมนูญ. สถาบันไทยคดีศึกษา, กรุงเทพฯ.

อकिन รพีพัฒน์. 2527. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรม
ไทยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.

อุทิศ ภูอินทร์. 2546. เอกสารประกอบการเรียนวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม 301583
การจัดการสิ่งแวดล้อมชีวภาพอย่างยั่งยืน: การจัดการทรัพยากรป่าไม้.
โครงการปริญญาโท. สาขาการบริหารทรัพยากรป่าไม้ ภาคพิเศษ, จังหวัดแพร่.

อำนาจ เจริญศิลป์. 2539. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. สถาบันราชภัฏธนบุรี,
กรุงเทพฯ.

Cohen, J.M. and Uphoff, N. 1980. **Rural Development Participation: Concept and Measure
for Project Design Implementation and Evaluation.** Cornell University, New York.

Local Development Foundation. 1999. **Participatory Management Planning of Natural
Resources and Community Forests in Dan Khun Thot, Nakhon Ratchasima.** 980 –
1710 Working Document 4. Bangkok.

Poteete, A. and E. Ostrom. 2004. **In Pursuit of Comparable Concepts and Data about
Collective Action.** From http://www.indiana.edu/~workshop/reprints/R04I_26.pdf

United Nation. 1981. **Popular Participation in Decision Making for Development.** United
Nations Publication. New York.

หมายเลขแบบสอบถาม			
------------------	--	--	--

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ในเขตพื้นที่หมู่บ้านพวยาง
ตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

โดย นายธนเกียรติ จุลภมรศรี

นิสิตโครงการปริญญาโทสาขาวิชาการบริหารทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม ภาคพิเศษ รุ่นที่ 12
คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คำชี้แจง

การสัมภาษณ์ครั้งนี้ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ในเขตพื้นที่หมู่บ้านพวยาง ตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ประกอบการจัดทำวิทยานิพนธ์ โครงการปริญญาโทสาขาวิชาการบริหารทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมภาคพิเศษ จึงขอความร่วมมือทุกท่านตอบแบบสอบถามตามความคิดเห็นและความเป็นจริง โดยผู้วิจัยขอรับรองว่าจะเก็บข้อมูลของท่านไว้เป็นความลับ และจะไม่มีผลต่อความเป็นอยู่ของท่านแต่อย่างใด เพื่อนำข้อมูลที่ได้เสนอผู้บริหารของกรมป่าไม้ ใช้เป็นข้อมูลประกอบและปรับปรุงเกี่ยวกับการจัดการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์

แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้

กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง □ ให้ตรงกับความเป็นจริงของท่าน หรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดไว้ให้สมบูรณ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2. อายุ.....ปี

3. ศาสนาที่นับถือ

☐ พุทธ

☐ คริสต์

☐ อิสลาม

☐ นับถือผี

☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

4. ระดับการศึกษาสูงสุดที่ท่านสำเร็จการศึกษา

☐ ไม่ได้เรียนหนังสือ/ไม่รู้หนังสือ

☐ ประถมศึกษา

☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.

☐ อนุปริญญา/ปวท./ปวส.

☐ ปริญญาตรี

☐ สูงกว่าปริญญาตรี

5. สถานภาพการสมรส

☐ โสด

☐ สมรส

☐ หย่าร้าง

6. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของท่านทั้งหมด.....คน เป็นชาย.....คน เป็นหญิง.....คน

☐ อายุ 1-15คน

☐ อายุ 16-30คน

☐ อายุ 31-45คน

☐ อายุ 46-60คน

☐ อายุมากกว่า 61 ปีคน

7. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นี้

☐ น้อยกว่า 5 ปี

☐ 5-10 ปี

☐ 11-15 ปี

☐ 15 ปีขึ้นไป

8. บทบาทในการเข้าร่วม

- ☐ ชาวบ้าน ☐ สมาชิก
- ☐ คณะกรรมการ

9. อาชีพ

9.1 อาชีพหลัก

- ☐ เกษตรกรรม (ระบุ).....
- ☐ ค้าขาย
- ☐ รับจ้าง
- ☐ รับราชการ
- ☐ ผู้นำชุมชน (ระบุ).....
- ☐ ลูกจ้าง รัฐ/เอกชน
- ☐ เก็บหาของป่า
- ☐ หัตถกรรม
- ☐ อื่นๆ (ระบุ).....

9.2 อาชีพรอง.....ใช้ตัวเลือกข้อ 1.1

9.3 ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนคิดจะเปลี่ยนการประกอบอาชีพหรือไม่

- ☐ ไม่คิดเปลี่ยน เพราะ.....
- ☐ คิดจะเปลี่ยนไปประกอบอาชีพ.....สถานที่.....
- ☐ ไม่แน่ใจ เพราะ.....

10. รายได้

10.1 รายได้สุทธิของครัวเรือน (เฉลี่ย/ปี)

- ☐ น้อยกว่า 20,000 บาท ☐ 20,001-40,000 บาท
- ☐ 40,001-60,000 บาท ☐ 60,001-80,000 บาท
- ☐ 80,001-100,000 บาท ☐ มากกว่า 100,000 บาท

10.2 ท่านคิดว่ารายได้ของท่านเพียงพอหรือไม่

☐ เพียงพอ

☐ ไม่เพียงพอ

ถ้าไม่เพียงพอท่าน

☐ กู้ยืม จากที่ไหน.....จำนวนเงินกู้ทั้งหมด..... บาท

ถ้ากู้วัตถุประสงค์ในการกู้.....

☐ ไม่กู้ เพราะ.....

แล้วทำอะไร (แนวทางแก้ไข).....

11. ท่านมีที่ทำกินทั้งหมด

☐ มีที่ดินของตนเอง เนื้อที่รวม.....ไร่

☐ เช่าคนอื่น เนื้อที่รวม.....ไร่

☐ ไม่มีที่ดินทำกิน

12. ท่านเคยได้รับรู้และเข้าใจว่าทางชุมชนของท่านมีการจัดการทรัพยากรป่าไม้เพียงไร

☐ รู้และเข้าใจดี

☐ รู้และเข้าใจบ้าง

☐ ไม่รู้และไม่เข้าใจ

กรณีที่คุณรู้จากแหล่งใด (ระบุ).....

13. ท่านเคยได้รับการชี้แจง หรือพูดคุยกับผู้ที่เข้าร่วมดำเนินกิจกรรมการจัดการป่า หรือเจ้าหน้าที่ที่เข้ามาทำงานทั้งภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน และหน่วยงานทางวิชาการต่างๆ หรือไม่

☐ เคย หน่วยงาน.....

☐ ไม่เคย

14. ท่านมีความสนใจและตระหนักในความสำคัญของการจัดการทรัพยากรของชุมชนหรือไม่

☐ สนใจและต้องการเข้าร่วมในกิจกรรม

☐ สนใจแต่ไม่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรม

☐ ไม่สนใจ

15. ท่านเคยได้รับการอบรม/ศึกษาดูงาน การจัดการทรัพยากรป่าไม้ หรือไม่

- ☐ เคย จากหน่วยงานจำนวน.....ครั้ง
- ☐ ไม่เคย

16. ถ้าท่านเคยเข้าร่วม ท่านคิดว่าเป็นประโยชน์ต่อตัวท่าน/ครอบครัวท่าน และชุมชนของท่านหรือไม่

- ☐ เป็นประโยชน์มาก
- ☐ เป็นประโยชน์พอสมควร
- ☐ เป็นประโยชน์น้อยมาก/ไม่มีประโยชน์เลย

เพราะ.....

17. ท่านคิดว่าป่ามีประโยชน์ต่อชุมชนมากน้อยเพียงใด

- ☐ มีประโยชน์มาก
- ☐ มีประโยชน์ปานกลาง
- ☐ มีประโยชน์น้อย

กรณีมีประโยชน์โปรดระบุว่ามีประโยชน์ด้านใด (เรียงลำดับจากมีประโยชน์มากไปน้อย)

1.
2.
3.

ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้

1. ระดับการมีส่วนร่วมของท่านในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน

โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงต่อบทบาทของท่านในการเข้าร่วม
ในกิจกรรมการจัดการทรัพยากรชุมชนของท่าน

ประเภทกิจกรรม	มาก (3)	ปานกลาง (2)	ไม่เคย (1)
1. การวางแผนการจัดการทรัพยากร			
1.1 การเข้าร่วมคิดค้นปัญหาและหาแนวทางแก้ปัญหา			
1.2 การเข้าร่วมกำหนดแนวเขตป่าชุมชน			
1.3 การเข้าร่วมออกกฎระเบียบของชุมชน			
1.4 การเข้าร่วมกระบวนการทำแผนการจัดการป่า			
2. การดูแล ป้องกัน และฟื้นฟู			
2.1 การเข้าร่วมกิจกรรมการสำรวจป่า และเก็บข้อมูล เพื่อนำมาวางแผน			
2.2 การเข้าร่วมกิจกรรมการตรวจตรา ดูแลพื้นที่ป่า			
2.3 การเข้าร่วมกิจกรรมการสร้างศูนย์ข้อมูลป่าชุมชน			
2.4 การประชาสัมพันธ์ ความสำคัญของการจัดการป่า ชุมชนแก่ชาวบ้าน			
2.5 การสนับสนุนให้เกิดการดำเนินงานพัฒนาป่าชุมชน ในหมู่บ้านและพื้นที่อื่นๆ			
2.6 การร่วมในกิจกรรมการผลักดันนโยบายป่าชุมชน			
3. การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้			
3.1 ท่านเคยใช้น้ำที่มีแหล่งต้นน้ำมาจากป่าหรือไม่			
3.2 ท่านเคยเก็บหาของป่าเพื่อการค้า เพื่อใช้และบริโภค ในครัวเรือนบ้างหรือไม่			
3.3 ท่านเคยนำไม้จากป่ามาใช้ประโยชน์ในครัวเรือน หรือไม่			
3.4 ความภูมิใจที่ได้รับจากกิจกรรมทำป่าชุมชน			

ประเภทกิจกรรม		มาก (3)	ปานกลาง (2)	ไม่เคย (1)
4. การติดตามและประเมินผลการจัดการทรัพยากรป่าไม้				
4.1 ท่านเคยได้ร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการทำงาน อนุรักษ์ป่าบ้างหรือไม่				
4.2 ท่านเคยเข้าร่วมในการปรับปรุงแผนการจัดการป่า บ้างหรือไม่				
4.3 ท่านเคยตรวจสอบการใช้ประโยชน์จากป่าให้ เป็นไปตามกฎระเบียบบ้างหรือไม่				
2. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการป่าของชุมชนหรือไม่				
ไม่เข้าร่วมเพราะ		เข้าร่วมเพราะ		
1.		1.		
2.		2.		
3.		3.		
4.		4.		

ขอขอบพระคุณที่กรุณาใช้เวลาตอบแบบสอบถาม

ประเด็นการระดมความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยเกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาและ
ข้อจำกัดในการเข้ามา มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติของชุมชนและวิธีแก้ปัญหา

1. วิเคราะห์ชุมชนที่อาศัยอยู่

จุดแข็งของชุมชน		จุดอ่อนของชุมชน	
1.		1.	
2.		2.	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	
โอกาสของชุมชน		อุปสรรคของชุมชน	
1.		1.	
2.		2.	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	

2. ท่านมีวิธีหรือแนวคิดในการแก้ปัญหาของชุมชนท่านอย่างไร

1.
2.
3.
4.
5.

3. ท่านมีแนวคิดและวิธีการพัฒนาป่าไม้ของชุมชนท่านอย่างไร

1.
2.
3.
4.
5.

ภาคผนวก ค
รายละเอียดผลการตัดดินป่าชุมชนตัวอย่างโครงการอนุรักษ์ป่า
ป่ารักษาและโครงการป่าชุมชนบ้านพวยาง

ประกาศกรมป่าไม้

เรื่อง ผลการตัดสินป่าชุมชนตัวอย่างโครงการอนุรักษ์ป่า ป่ารักชุมชน
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2551

ตามที่กรมป่าไม้ ร่วมกับ บริษัท ผลิตไฟฟ้าราชบุรีโฮลดิ้ง จำกัด (มหาชน) ดำเนินการตามโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติด้านป่าชุมชน ภายใต้ชื่อโครงการอนุรักษ์ป่า ป่ารักชุมชน โดยจัดประกวดป่าชุมชนทั่วประเทศ เป็นป่าชุมชนตัวอย่าง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 ซึ่งถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และรางวัลอื่นๆ ตามลำดับ ซึ่งการพิจารณาตัดสินครั้งนี้ กรมป่าไม้มีคำสั่ง ที่ 1158/2551 ลงวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2551 แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาตัดสินป่าชุมชนตัวอย่างตามโครงการอนุรักษ์ป่า ป่ารักชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 ด้วยแล้ว

บัดนี้ คณะกรรมการฯ ได้พิจารณาตัดสินป่าชุมชนตัวอย่างเสร็จสิ้นแล้ว ผลการพิจารณาตัดสินปรากฏดังบัญชีแนบท้ายประกาศนี้

จึงประกาศมาให้ทราบโดยทั่วกัน

ประกาศ ณ วันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2551

อธิบดี กรมป่าไม้
(นายอภัย วายทิมกี)
รองอธิบดี รักษาการแทน
อธิบดีกรมป่าไม้

บัญชีแนบท้ายประกาศกรมป่าไม้
เรื่อง ผลการตัดสินป่าชุมชนตัวอย่างโครงการอนุรักษ์ป่า ป่ารักชุมชน

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2551

ฉบับลงวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2551

ป่าชุมชนตัวอย่างชนะเลิศระดับประเทศ ได้แก่

ป่าชุมชนเขาวง หมู่ที่ 4 ตำบลวังตะเฝ อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ

ป่าชุมชนตัวอย่างชนะเลิศระดับภาค 4 ภาค ได้แก่

1. ภาคเหนือ ป่าชุมชนบ้านแม่หาร หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านกาศ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ป่าชุมชนโนนใหญ่ ตำบลเสียว อีเซ อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ
3. ภาคกลาง/ตะวันออก ป่าชุมชนพญา หมู่ที่ 12 ตำบลทุ่งหลวง อำเภอบางปะอิน จังหวัดราชบุรี
4. ภาคใต้ ป่าชุมชนบ้านถ้ำผิง หมู่ที่ 5 ตำบลตันหยง อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ป่าชุมชนตัวอย่างชนะเลิศระดับจังหวัด จำนวน 120 รางวัล จาก 19 สำนักฯ 67 จังหวัด ได้แก่

สำนักทรัพยากรป่าไม้ที่ 1 (เชียงใหม่)

1. ป่าชุมชนบ้านปางเปา	หมู่ที่ 8 ตำบลสี่เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
2. ป่าชุมชนบ้านป่าจั่ว	หมู่ที่ 2 ตำบลน้ำแพร่ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
3. ป่าชุมชนบ้านปางปาวาม	หมู่ที่ 11 ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
4. ป่าชุมชนบ้านหนองเขี้ยว	หมู่ที่ 10 ตำบลห้วยโป่ง อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
5. ป่าชุมชนบ้านแม่หาด	หมู่ที่ 6 ตำบลป่าพลู อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน
6. ป่าชุมชนบ้านหนองกอก	หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านปง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

สำนักทรัพยากรป่าไม้ที่ 2 (เชียงราย)

1. ป่าชุมชนบ้านสันตันเปา	หมู่ที่ 1 ตำบลแม่เงิน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
2. ป่าชุมชนดอยกู่เบ๊	หมู่ที่ 6 ตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย
3. ป่าชุมชนบ้านทุ่งทราย	หมู่ที่ 3 ตำบลห้วยแก้ว อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย
4. ป่าชุมชนบ้านสบเปาใหม่	หมู่ที่ 14 ตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย
5. ป่าชุมชนห้วยไม้จั่น	หมู่ที่ 7 ตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย
6. ป่าชุมชนบ้านคำไพลย์	หมู่ที่ 2 ตำบลปง อำเภอปง จังหวัดพะเยา
7. ป่าชุมชนบ้านศรีจอมแจ้ง	หมู่ที่ 1 ตำบลหงส์หิน อำเภอจุน จังหวัดพะเยา
8. ป่าชุมชนบ้านภูแยง	หมู่ที่ 3 ตำบลคูฝงษ์ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน
9. ป่าชุมชนห้วยจวด	หมู่ที่ 7 ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาหมื่น จังหวัดน่าน
10. ป่าชุมชนบ้านยาวและบ้านน้ำสวด	หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านฟ้า อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

ปช.3

โครงการป่าชุมชนบ้านพวยาง

1 ชื่อโครงการ

โครงการป่าชุมชนบ้านพวยาง

2 ที่ตั้งโครงการ

บ้านพวยาง หมู่ที่ 12 ตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

3 พื้นที่ดำเนินการ

เนื้อที่ประมาณ 2,000 ไร่ ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าพวยาง และป่าพุ่มสามชั้น

4 หลักการและเหตุผล

เขาพวยาง มีสภาพเป็นป่าเบญจพรรณ มีพันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ไม้ป่า ประดู่ แดง มะค่าโมง สมอพิเภก หว้า มะกอกป่า ตะแบก เต็ง รัง ฯลฯ มีสัตว์ป่าที่อาศัยอยู่ ได้แก่ เก้ง เลียงผา หมูป่า ไก่ฟ้า ไก่ป่า ฯลฯ ในอดีตเขาพวยางมีการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่าจากบุคคลภายนอกชุมชน ทำให้สภาพป่าเสื่อมโทรมลงผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้านได้เล็งเห็นถึงความสูญเสียและผลกระทบทางธรรมชาติที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน จึงได้ประสานหน่วยงานป่าไม้ ปกครอง และตำรวจ ดำเนินการขัดขวางการบุกรุก และร่วมกันอนุรักษ์ป่าเขาพวยางเพื่อให้เป็นแหล่งอาหาร แหล่งไม้ใช้สอย และแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า ตลอดจนได้มีการประชุมหมู่บ้านขอความเห็นชอบในการยื่นคำขออนุญาตจัดทำโครงการป่าชุมชนตามแนวทางของกรมป่าไม้ต่อศูนย์ศึกษาและพัฒนาวนศาสตร์ชุมชนที่ 4 (ราชบุรี) เพื่อให้การจัดการในพื้นที่ป่าเป็นไปตามขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติของกรมป่าไม้ต่อไป

5 วัตถุประสงค์

- 5.1 เพื่อเป็นแหล่งอาหารและไม้ใช้สอยของชุมชน
- 5.2 เพื่อเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของชุมชน
- 5.3 เพื่อเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร และที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า
- 5.4 เพื่อป้องกันการบุกรุกทำลายป่า
- 5.5 เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนมีความรักและหวงแหนทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน

6 เป้าหมาย

ดำเนินการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ป่าชุมชนบ้านพวยาง เนื้อที่ประมาณ 2,000 ไร่ ให้มีความอุดมสมบูรณ์และบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ฯ

7 วิธีดำเนินการ

7.1 จัดตั้งคณะกรรมการป่าชุมชนบ้านพวยาง เพื่อร่วมกันรับผิดชอบการดำเนินโครงการ ฯ โดยพิจารณาคัดเลือกจากคณะกรรมการหมู่บ้านและราษฎร หมู่ที่ 12 ตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

7.2 ประสานศูนย์ศึกษาและพัฒนาวนศาสตร์ชุมชนที่ 4 (ราชบุรี) จัดประชุมหรือฝึกอบรมให้ความรู้แก่คณะกรรมการป่าชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการป่าชุมชน

7.3 ดำเนินการปลูกต้นไม้เพื่อฟื้นฟูสภาพป่าให้อุดมสมบูรณ์ โดยการเชิญชวนและรณรงค์ให้ประชาชนในท้องถิ่นร่วมกิจกรรมการปลูกต้นไม้เนื่องในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ

7.4 ดำเนินการบำรุงรักษาต้นไม้ที่ปลูกอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ชุมชนได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกันและก่อให้เกิดความสามัคคีในชุมชน

7.5 กำหนดกฎระเบียบ กติกา และข้อบังคับ ในการบริหารจัดการป่าชุมชน เพื่อให้ทุกคนในชุมชนร่วมกันปฏิบัติ

7.6 คณะกรรมการป่าชุมชนบ้านพวยาง เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานทุกกิจกรรม รวมถึงการจัดทำแผนพัฒนาป่าชุมชนในระยะยาว เพื่อให้ป่าชุมชนบ้านพวยางมีความยั่งยืน

7.7 คณะกรรมการป่าชุมชนบ้านพวยาง ร่วมกับศูนย์ศึกษาและพัฒนาวนศาสตร์ชุมชนที่ 4 (ราชบุรี) ติดตามประเมินผลการดำเนินโครงการ ฯ กิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ ฯ

8 ระยะเวลาดำเนินการ

ปีงบประมาณ 2550 – 2554 (รวมระยะเวลา 5 ปี)

9 ผู้รับผิดชอบโครงการ

9.1 ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 12 ตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

9.2 องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

9.3 ศูนย์ศึกษาและพัฒนาวนศาสตร์ชุมชนที่ 4 (ราชบุรี)

10 งบประมาณ

กรมป่าไม้

11 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

11.1 แหล่งอาหารและไม้ใช้สอยของชุมชนได้รับการฟื้นฟูและพัฒนาให้มีความยั่งยืนรองรับความต้องการของชุมชน

11.2 ป่าชุมชนได้รับการพัฒนาให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของชุมชน

-3-

11.3 ป่าชุมชนได้รับการอนุรักษ์และพัฒนาให้มีศักยภาพในการเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร และที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า

11.4 ราษฎรเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์และป้องกันการบุกรุกทำลายป่า

11.5 ป่าชุมชนเกิดความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชีวภาพเพิ่มขึ้นอย่างยั่งยืน

12 แผนที่ประกอบโครงการ

12.1 แผนที่ระวาง มาตราส่วน 1: 50,000 ที่มีหมายเลขค่าพิกัดชัดเจน

12.2 แผนที่สังเขป แสดงบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงที่ตรงกับคำขอและรายงานการตรวจสอบ

สภาพป่า

13 ผู้เขียนโครงการ

(ลงชื่อ)

ผู้เขียนโครงการ

(นายสนั่น ชุนเดช)

ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 12 ตำบลทุ่งหลวง

(ลงชื่อ)

ผู้แนะนำโครงการ

(นายอิทธิพล ไทยกมล)

นักวิชาการป่าไม้ 6ว

14 ความเห็นขององค์การบริหารส่วนตำบล

.....

(ลงชื่อ)

(นายนครเศรษฐ์ เรืองพยุงค์ศักดิ์)

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งหลวง

- 4 -

15 ความเห็นของนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ

เป็นโครงการที่ดีสมควรให้ดำเนินการไว้ต่อไป
เห็นสมควร

(ลงชื่อ)

[Signature] 19/10/50

(นายสมชาย เลิศพงศ์ภักตร์)

นายอำเภอปากท่อ

(ลงชื่อ)

[Signature]

ผู้ตรวจสอบและเสนอโครงการ

(นายนิศ อัจฉริยกุล)

นักวิชาการป่าไม้ 7ว

ทำหน้าที่หัวหน้าศูนย์ศึกษาและพัฒนาวนศาสตร์ชุมชนที่ 4 (ราชบุรี)

(นายพลธิศ สุรัสวดี)

ผู้อำนวยการสำนักงานจัดการป่าชุมชน

(ลงชื่อ)

[Signature]

ผู้อนุมัติโครงการ

(นายสุภชัย วายพัฒน์)

รองอธิบดี รักษาการแทน

อธิบดีกรมป่าไม้

ภาคผนวก ง
กิจกรรมการปลูกต้นไม้ของ
NIST Forest, ช้องเจ็ดสี

ภาพผนวกที่ 1 กิจกรรมการปลูกต้นไม้ของ NIST Forest

ภาพผนวกที่ 2 กิจกรรมการปลูกต้นไม้ของ ช่างเจ็ดสี

โครงการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชุมชนบ้านพวยาง

ส่วนที่1 ข้อมูลหมู่บ้านเป้าหมาย

1. ชื่อหมู่บ้าน.....พวยาง..... หมู่ที่..... 12....ตำบล.....ทุ่งหลวง.....อำเภอ.....ปากท่อ.....จังหวัด....ราชบุรี.....
2. ประชุมประชาคม วันที่.....5 สิงหาคม 2550 ณ.....ศาลาเอนกประสงค์หมู่บ้าน.....
3. คณะกรรมการป่าชุมชนตามมติที่ประชุมประชาคม
 1. นายสนั่น ชุนเดช ประธานกรรมการป่าชุมชน การเงินและการบัญชี ติดตามรายงานผล
พัฒนาอาชีพด้านป่าไม้ จัดซื้อจัดจ้าง
บริหารจัดการป่า
 2. นายอวน นนทรักษ์ รองประธานป่าชุมชน การเงินและการบัญชี ติดตามรายงานผล
พัฒนาอาชีพด้านป่าไม้ บริหารจัดการป่า
 3. นายทองหล่อ แร่งงาน เหนือญิก พัฒนาอาชีพด้านป่าไม้
 4. นายบุญส่ง บัวดี กรรมการ พัฒนาอาชีพด้านป่าไม้ จัดซื้อจัดจ้าง
 5. นายจำปา พูลเปี่ยม กรรมการ พัฒนาอาชีพด้านป่าไม้
 6. นายชัยญาติ ปราบหนองบัว กรรมการ พัฒนาอาชีพด้านป่าไม้ ติดตามรายงานผล
 7. นายวิชาญ เตี้ยเนตร กรรมการ พัฒนาอาชีพด้านป่าไม้
 8. นายประดู่ บุญเพ็ญ กรรมการ พัฒนาอาชีพด้านป่าไม้
 9. นางอ้อย น้อยเจริญ กรรมการ พัฒนาอาชีพด้านป่าไม้
 10. นายไสว คิงคำ กรรมการ การเงินและการบัญชี จัดซื้อจัดจ้าง
 11. นายวิชัย ผู้ช่วยเนียม กรรมการ จัดซื้อจัดจ้าง บริหารจัดการป่าและ
ติดตามรายงานผล
 12. นายสมนึก นันดี กรรมการ จัดซื้อจัดจ้าง บริหารจัดการป่า
 13. นายพร ทองเสือ กรรมการ จัดซื้อจัดจ้าง บริหารจัดการป่า
 14. นายสุรินทร์ สอนดอนไพร กรรมการ บริหารจัดการป่า
 15. นายสมบูรณ์ ทองราย กรรมการ บริหารจัดการป่า
 16. นายอาบ กลิ่นเกษร กรรมการ บริหารจัดการป่า
4. บัญชีเงินฝากธนาคารออมสิน สาขา ปากท่อ ประเภท ออมทรัพย์
เลขที่บัญชี.....02 - 0905 - 20 - 054748 - 4....ชื่อบัญชี "เงินอุดหนุนกิจกรรมส่งเสริมการจัดการป่าชุมชน
บ้านพวยาง"
5. ที่ตั้ง พิกัดระหว่างแผนที่ ชุดที่.....L7018.....ระวาง.....4935IV.....
พิกัด UTM.....0581347..... 1483459.....

/วัตถุประสงค์...

-2-

6. วัตถุประสงค์โครงการบริหารจัดการพื้นที่

1. เพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูและพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ให้มีความอุดมสมบูรณ์และยั่งยืน
2. เพื่อเป็นแหล่งธนาคารอาหารของชุมชน
3. เพื่อให้ราษฎรในหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าชุมชนมากยิ่งขึ้น
4. เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกราษฎรในชุมชนให้มีความรักและหวงแหนทรัพยากรป่าไม้
5. เพื่อให้ราษฎรสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติด้านป่าไม้

ส่วนที่ 2 กิจกรรมการบริหารจัดการป่า

1. ช่วงระยะเวลาดำเนินการเดือน กรกฎาคม ถึงเดือน สิงหาคม

2. รายละเอียดแผนการปฏิบัติงาน

เดือน กรกฎาคม – สิงหาคม

เป็นเงิน 55,000 บาท

กิจกรรม บำรุงป่า

- จัดทำฝ่ายชะลอความชุ่มชื้น 10 ฝ่าย

เงิน.....55,000.....บาท

รวมกิจกรรมการบริหารจัดการป่าที่ขอรับการสนับสนุนเงินงบประมาณ

จำนวน 1

กิจกรรม

เป็นเงิน

55,000

บาท

3. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ป่าชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น
2. ชุมชนมีแหล่งอาหารเพิ่มขึ้นลดรายจ่ายในครัวเรือน
3. ชุมชนเกิดจิตสำนึกในการรักและหวงแหนทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน
4. ชุมชนใช้เป็นแหล่งเรียนรู้การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน
5. ชุมชนได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงใช้ในการบริหารจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืน

ส่วนที่ 3 กิจกรรมการพัฒนาอาชีพด้านป่าไม้

1. ช่วงระยะเวลาการดำเนินงาน เดือน กรกฎาคม ถึงเดือน สิงหาคม

2. รายละเอียดแผนการปฏิบัติงาน

เดือน กรกฎาคม – สิงหาคม

เป็นเงิน

86,000 บาท

- (1) โครงการเศรษฐกิจพอเพียงด้วยถ่านไม้และน้ำส้มควันไม้

- อบรมราษฎร

เงิน.....32,000.....บาท

- จัดทำเตาเผาถ่าน

เงิน.....12,000.....บาท

(2) โครงการผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพ

- อบรมราษฎร เงิน.....32,000.....บาท
- จัดซื้อถังหมักพร้อมอุปกรณ์ เงิน.....10,000.....บาท

รวมกิจกรรมการพัฒนาอาชีพด้านป่าไม้ที่ขอรับการสนับสนุนเงินอุดหนุน จำนวน 2 กิจกรรม
เป็นเงิน 86,000 บาท

3. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการป่าและใช้ประโยชน์จากป่าอย่างยั่งยืน
2. ชุมชนเกิดความสามัคคีรักใคร่กลมเกลียวกัน
3. ชุมชนได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน
4. ชุมชนมีอาชีพเสริมทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ลดการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้

ทั้งนี้คณะกรรมการป่าชุมชนบ้านพุยง จะได้ดำเนินการปฏิบัติงานตามกิจกรรมที่เสนอขอรับการสนับสนุนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ และยินดีปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนอำนวยความสะดวกในการขอเข้าตรวจสอบผลการดำเนินงานและหลักฐานเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทุกประการ

(ลงชื่อ)

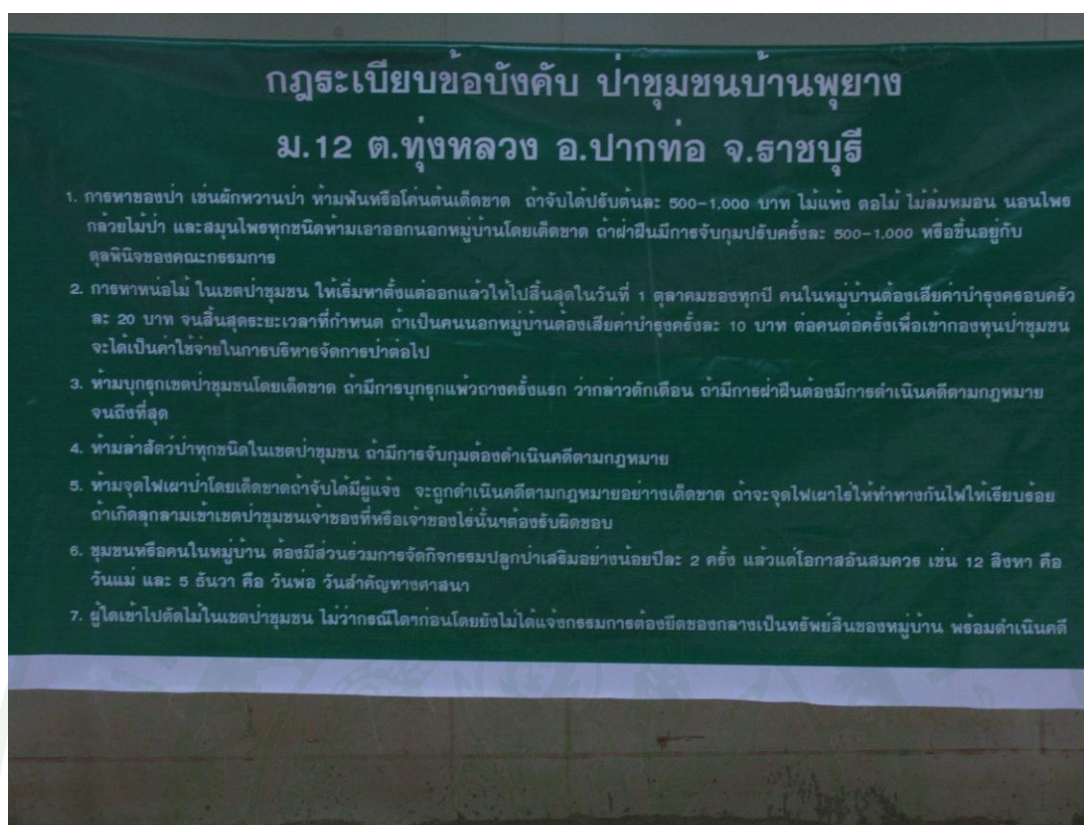

ผู้เสนอโครงการ

(นายสนั่น ชุนเดช)

ประธานป่าชุมชนบ้านพุยง

ภาพผนวกที่ 3 ป้ายประกาศกฎระเบียบข้อบังคับ ป่าชุมชนบ้านพวยาง

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ –นามสกุล	นายชนเกียรติ จุลภมรศรี
วัน เดือน ปี ที่เกิด	วันที่ 22 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2524
สถานที่เกิด	อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (เทคโนโลยีอุตสาหกรรม) มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ส่วนส่งเสริมการปลูกป่า
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 10 (ราชบุรี)